

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ**

Əlyazması hüququnda

Quliyev Əli Məmməd oğlu

**«Modern üslubunun analizi və onun müasir geyimin layihələndirilməsində
tətbiqi» mövzusunda**

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın sifri və adı:

060321 - “Dizayn”

İxtisaslaşma:

“Dizayn və texniki estetika”

Elmi rəhbər:

Magistr proqramının rəhbəri:

dos. E.N.Qasımova

dos. L.H.Məmmədova

Kafedra müdiri: dos. L.H.Məmmədova

BAKİ - 2020

Mündəricat

GİRİŞ	Ошибка! Закладка не определена.
I FƏSİL. “MODERN” ÜSLUBUN YARANMA TARİXİ VƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ	8
1.1. “Modern” üslubun ümumi xarakteristikası: yaranması və inkişaf tarixi.	8
1.2. “Modern” üslublu geyimlərin xarakterik xüsusiyyətləri	Ошибка! Закладка не определена.6
II FƏSİL. MÜASİR GEYİMLƏRİN LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNDƏ “MODERN” ÜSLUBUN XARAKTERİK XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN TƏHLİLİ.....	24
2.1. Müasir geyimlərdə tətbiq edilən “modern” üslubun bədii-estetik keyfiyyətləri.	24
2.2. Müasir geyimlərin layihələndirilməsində “modern” üslubun tətbiqi prinsipləri.....	32
III FƏSİL. MÜASİR GEYİMLƏRİN LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNDƏ “MODERN” ÜSLUBUN TƏTBİQİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ.....	40
3.1. Müasir geyimlərin layihələndirilməsində “modern” üslubun tətbiq edilmə istiqamətləri.	40
3.2. Müasir geyimlərə tətbiq edilən “modern” üslubda dekorativ obraz yaradan ornamentlərin istifadəsi istiqamətləri.....	45
3.3. Azərbaycanda müasir geyimlərin layihələndirilməsində “modern” üslubun tətbiqinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	49
NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR	58
XÜLASƏ	61
PEZİOME	63
SUMMARY.....	65
ƏDƏBİYYAT SİYAHISI.....	67
ƏLAVƏLƏR	70

GİRİŞ

Mövzunun aktuallığı. XIX ərin 60-70-ci illərindən etibarən Avropada Eklektika üslubu formalaşmağa başlamışdır. Eklektika yunan dilindən tərcümədə "ən yaxşısı", "seçilmiş" kimi mənaları ifadə edir. Bu üslubun əsas xarakterik cəhəti özündən əvvəl mövcud olan digər üslubların iqtibasını özündə əks etdirməsidir. Lakin bu üslub həmin dövrdə uzunmüddətli tarixi inkişaf yolu keçə bilməmiş və öz yerini "modern" üsluba vermişdir. Bu üslub 19 və 20-ci əsrin kəsişdiyi nöqtədə yaranıb formalaşmağa başlamışdır. Belə ki, bu dövrdə "modern" üslub dekorativ və tətbiqi incəsənət, sənətkarlıq və memarlıq sahələrində bədii istiqamətlərdən biri hesab olunurdu.

Bu dövrdə Avropa ölkələrində daha çox istifadə olunan üslublar heç bir yeniliyi ilə seçilmirdi və özlərindən əvvəl mövcud olan digər üslubların bir sıra cəhətlərinin vəhdətindən təşkil olunurdu. Təbii ki, belə olan şəraitdə isə bu üslubların mütəmadi olaraq öz aktuallıqlarını qoruya bilməsi problemi yaranırdı və tez bir zamanda da başqa bir üslubla əvəzlənməsi müşahidə olunurdu. Məhz modern üslub da belə üslubların mövcud olduğu dövrdə formalaşmış, lakin özündən əvvəl mövcud olan üslubların heç bir xarakterik xüsusiyyətini özündə əks etdirmədən yalnız yeniliklərə fokuslanmış vəziyyətdə yaranmışdır.

Məlum olduğu kimi, bəzi ölkələrdə moda kimi adlandırılan dəb bir inkişaf mərhələsində dayanmamış, müxtəlif əsrlərdə inkişaf edərək indiki inkişaf mərhələsinə gəlib çıxmışdır. XIX-XX əsrlərin qovşağında yaranmış modern üslub özünün ilkin təzahürlərini geyim sahəsində də göstərmişdir. Belə ki, dəb özü də incəsənətin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğundan dəbdə modern üslubun təsir mexanizmi, eləcə də xarakterik xüsusiyyətləri əhatəli izah tələb edir. Geyim sahəsində modern üslubun formalaşması artıq dəb anlayışının əsilzadə statusundan çıxaraq hər kəs tərəfindən istifadə olunmasına gətirib çıxartmışdır.

Modern üslub incəsənətdə fenomen sayılmaqla əvvəlki dövrlərin heç bir üslubuna bənzəmirdi. Geyimdə modern üslubun tətbiq edilməsi geyimdə bəzi nüansları sıxışdırıb aradan çıxartdı. Belə ki, modern üslubun tətbiq edilməsi ilə təmtəraqlı libaslar və geyimdəki mürəkkəb obrazlar erası sona çatmış oldu. Təbii ki, bu üslubu rədd edərək əvvəlki üslubda geyinənlər hələ də mövcud idi. Başlıca məqsəd insanların yeni üslubu birdən qavramaması, köhnəliyə daha çox meyilli olması göstərilir. 1900-cu illərdə dəb sahəsində aparılmış islahatlar, eləcə də modern üslubun geyimə tətbiq edilməsi ilə "dəb diktator"larının üstünlük vermiş olduqları korsetə modeləşdirilmiş geyimlər silueti bildirməyən müxtəlif formalı geyimlərlə əvəz olunmağa başladı. Bu islahatların keçirilməsi ilə qadın geyimlərində siluetin bilinməsinin qarşısını alan bu geyim tərzinin yaradılması qadın geyimlərinə yeni bir konfortun gətirilməsi ilə nəticələndi. Eyni zamanda da geyim sahəsində həyata keçirilmiş bu islahatlar paltarların müxtəlif formalarının yaradılması, qadın geyimlərinin modern üslubu özündə əks etdirən müxtəlif dekorlarla bəzədilməsinə yol açmış oldu.

Bu gün modern geyimlərin əksəriyyətində dekorativ bəzəklərin şahidi oluruq. əgər həmin libaslardan bu dekorativ bəzəkləri çıxartsaq, o zaman geyimlərin nə qədər sadə leqallar əsasında tikildiyini görə bilərik. Məhz müasir dəbli geyimlərin də konfortlu olmasının səbəbi budur. Geyim nə qədər sadə leqallar əsasında tikilərsə, insan bədənində də bir o qədər konfortlu olur. Modern üslubun geyim və digər sahələrdə tətbiq olunması bəzən insanlar arasında çaşqınlığın yaranmasına səbəb olur.

Bunan da əsas səbəbi kimi modern sözünün tərcüməsinin müasir olması ilə izah olunur. Bəzi hallarda insanlar modern üslub dedikdə hər dövrün müasirliyini nəzərdə tutur və zaman keçdikcə əvvəlki dövrdə modern sayılan üslubun indi öz aktuallığını itirdiyi kimi qəbul edirlər ki, bu fikrin özündə də səhvlər müşahidə olunur. Belə ki, modern üslub yalnız həmin dövrün müasirliyini özündə əks etdirmir. Eyni zamanda da modern üslubun tətbiq edilməsi təbii gözəlliyin, onun təzahür formalarının canlandırılmasına xidmət edir. Bu aspektdən çıxış edərək deyə bilərik ki, modern

üslubun əsas mahiyyəti onun heç zaman öz aktuallığının itirməməsi hesab olunur. Necə ki, çiçək öz tərəvətini, gözəlliyini, kəpənək isə öz zərifliyini və incəliyini heç zaman itirmirsə, modern üslub da bütün dövrlərdə öz aktuallığının qoruyub saxlamağı bacaran yeganə üslub kimi çıxış edir.

Yuxarıda qeyd olunanlar əsasında deyə bilərik ki, tədqiqat işinin mövzusu kifayət qədər aktual və bu sahənin tədqiqi məsələyə mürəkkəb yanaşmanın olmasını tələb edir.

Mövzunun öyrənilmə vəziyyəti. Bu üslubun meydana gəlməsi, inkişaf tarixi və eləcə də müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiqi istiqamətləri kimi məsələlər bir sıra xarici modelyerlər, dizaynerlər və bu sahənin mütəxəssisləri tərəfindən, o cümlədən da Yermilova V.V., Zombart V.A., Klyucarev A.I., Lyubimova T.E., Dmitruk A.G., Qorina G.S., Varlamov G.G., Andreyeva I.A. və digərləri tərəfindən öyrənilmişdir. Respublikamızda isə bu sahənin tədqiq olunmasında yerli modelyerlərdən Fəxriyyə Xələfova, Gülnarə Xəlilova, Rüşət İsmayıl, Rauf Sərdarov iştirak etsə də bu sahədə kifayət qədər boşluqların mövcud olması danılmaz faktdır.

Tədqiqat işinin predmeti və obyektı. Tədqiqat işinin predmetinin əsasında "modern" üslubun xarakterik xüsusiyyətlərinin təhlili dayanır. Tədqiqatın obyektı olaraq isə müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiqi istiqamətlərinin təhlili seçilmişdir.

Tədqiqat işinin məqsədi və vəzifələri. Tədqiqat işinin əsas məqsədi müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiq edilmə mexanizminin müəyyən etməkdir. Bu məqsədə çatmaq üçün isə aşağıdakı əsas vəzifələrin icra olunması məqsədmüvafiqdir:

- "modern" üslubun əsas xarakterik xüsusiyyətləri, eləcə də yaranma və inkişaf tarixi əhatəli təhlil olunmalı;

- "modern" üslublu geyimlərin əsas xarakterik xüsusiyyətləri hərtərəfli araşdırılmalı;
- müasir geyimlərdə tətbiq edilən "modern" üslubun bədii-estetik keyfiyyətləri təhlil olunmalı;
- müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiqi prinsipləri hərtərəfli araşdırılmalı.

Tədqiqat işinin informasiya bazası. Tədqiqat işinin informasiya bazasının əsasında modelyerlik və dizaynerlik peşələrini əhatə edən yerli və xarici ədəbiyyatlar, jurnallar, elmi məqalələr, o cümlədən də internet informasiya ehtiyatlarının məbələri mövcuddur.

Tədqiqat işinin elmi yeniliyi. İşin elmi yeniliyini aşağıdakılar kimi sinifləndirilir:

- Müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun xarakterik xüsusiyyətləri müəyyən edilmişdir;
- Müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiq edilmə istiqamətləri müəyyən edilmişdir;
- Müasir geyimlərə tətbiq edilən "modern" üslubda dekorativ obraz yaranan ornamentlərin istifadəsi istiqamətləri müəyyən olunmuşdur;
- Azərbaycanda müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun tətbiqinin təkmilləşdirilməsinin əsas istiqamətləri müəyyən edilmişdir.

Tədqiqat işinin strukturu və quruluşu. Tədqiqat işi girişdən, 3 fəsildən, nəticədən və əlavələrdən ibarətdir. Tədqiqat işinin sonunda ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. Tədqiqat işinin birinci fəsli "modern" üslubun yaranma tarixi və əsas xarakterik xüsusiyyətlərinin təhlili əsasında qurulmuşdur. Dissertasiya işinin ikinci fəsli isə müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun xarakterik xüsusiyyətlərinin təhlilinə həsr olunmuşdur. Nəhayət, dissertasiya işinin sonuncu-üçüncü fəslində isə müasir geyimlərin layihələndirilməsində "modern" üslubun

tətbiqinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri əhatəli şəkildə təhlil olunmuşdur. Tədqiqat işinin mövzusunun xarakteri nəzərə alınaraq dissertasiya işinin sonunda "Əlavələr" bölməsi yer almışdır.

I FƏSİL. MODERN ÜSLUBUN YARANMA TARİXİ VƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

1.1. “Modern” üslubun ümumi xarakteristikası, yaranması və inkişaf tarixi

Moda meylləri daimi deyildir. Bu proses bir cəmiyyətin dəyərləri qurulmuş və inkişaf edən, inanclarına və mədəniyyətinə xas olan xüsusiyyətini tərənnüm edir. Moda yalnız bəzi funksiyaları və ya gündəlik həyatda eyni şəkildə yerinə yetirmək üçün yenidən şərh olunan yaxşı köhnə dəyərin iddialı proqnozlaşdırılan bir görüntüsü deyil, əksinə, bizi daha da instinktiv hala gətirən cəmiyyətin qiymətləndirməsi üçün təsvir oluna bilən təxribatçı və tərəvətli bir anlayışdır. Cəmiyyətdə fərdin xarici görünüşü, şifahi olmayan ünsiyyət siqnallarını, məsələn, onun sosial mövqeyi, dəyərləri və həyat tərzilə əlaqəli siqnalları ötürmək üçün vasitədir. Moda ünsiyyəti, görünüşümüzün və təməl duyğularımızı paltarda olan interaktiv tətbiqlərimizlə ifadə etmək istəyimizin əsas görüntüsünün layihələşdirilməsindən başlayaraq, ünsiyyətçil tərəflərində 360 dərəcə ölçüsündə dəyişikliyə uğradır.

Moda meylinin uğuru cəmiyyətin moda meylini şərh etməsi və onu mühakimə etməsi ilə əlaqədardır. Buna görə təsir sosial qəbulun barometri ilə ölçülür, bu da öz növbəsində insanların dəyərlərini və davranış xüsusiyyətlərini vurğulayan bir neçə həvəsləndirici qüvvə tərəfindən idarə olunur. Bugünkü istehlak mədəniyyəti bir meyl qəbul etmək və qəbul etmək istəyində zəngin və iqtisadi cəhətdən dəyişkən bölmələr arasındakı boşluğu azaldır. Klassik bir nümunə, Çində bir istehlakçı LVMH əl çantası almaq üçün üç aylıq maaşına qənaət edir. Bundan əlavə burada dayanmır, çünki insanların nağd likvidliyi həm özəl, həm də milliləşdirilmiş banklar tərəfindən asanlaşdırılan şəxsi kreditlərin asanlıqla verilməsi ilə uzadılır. Bu, hətta bir neçə brendin moda məhsullarını kredit əsaslı asan aylıq hissə ödəmə seçimləri ilə təklif etmək təşəbbüsləri ilə uzadılır.

Müasir dövrdəki gənclər (15-20 yaş), proqnozlaşdırılan cəsarətliliyini, alış-veriş etmə, kəşf etmək, sınamaq meyli yüksəkdir, moda meylinin ömrünü qərar verənlərdir. Veb texnologiyaları ilə yaxşı bağlanan qloballaşan dünyada coğrafi məsafə təcrübəyə çatmaq və şahid olmaq üçün artıq bir maneə deyildir.

Moda fenomeni yalnız Avropa və ya qərbin yüksək moda anlayışı ilə məhdudlaşmaqdan, elit moda və gündəlik moda ilə fərqlənə bilər. Gündəlik moda, cəmiyyətdəki insanları şüurlu şəkildə öz bədənlərini geyim tərzilə fərqli bir formada tərtib etdiyi bir interaktiv prosesdir. Elit yaxud zəngin adlandırılan elita moda zövqünün gedişatına qərar verdikləri və moda cəmiyyətin yuxarıdan aşağı hissələrinə yayıldığı ənənəvi kapitalist moda sistemindən fərqli deyil. Bu fərqli üslub tərzilə, müasir həyat tərzilə, stil konvensiyaları, dizaynerlər və proqnozlaşdırma xidmət provayderləri tərəfindən hazırlanan moda kodu anlayışları ilə eyni və küçə tərzilə modası, estetik təcrübələrin qiymətləndirilməsi, sosial yaxınlıqda şahid olan etnoqrafik hesablardan eyni dərəcədə tərtib edilmişdir. Həmyaşıdlarının və ya sosial qrupların inancları və münasibətləri ilə əlaqədar olaraq, moda tərzdə geyinərək mövcud üslub nümunələri ilə xarici görünüşləri arasında incə bir xətt çəkmək üçün səy göstərirlər. Başqa sözlə, niyyət dostluq qazanmaq və ya dəyərlərini geyim və geyim şəklində ünsiyyət quraraq, görünüşü sosial etiket və qeyri-şifahi ünsiyyətin təsirli bir formasıdır.

Estetik təcrübənin üç ölçüsündə deyildiyi kimi: Estetik obyektə heyranlıq (oyanış və diqqət), simvolik gerçəkliyin qiymətləndirilməsi (idrak nişanəsi) və obyektə güclü birlik hissi: cazibə və qiymətləndirmə, bir çağdaş üçün estetik təcrübənin cazibəsi istehlakçı yüksək ruhlandırıcıdır və gündəlik moda meyllərinin qəbul edilməsində öz tərəfinə xüsusi hesablamalar aparır. Geyimi davranış pragmatik meyarlar və vəziyyətlərlə müəyyən edilir, çünki bizdə soyunma kodları mövcuddur. Təsadüfi seçilən geyimlərə gəldikdə, üstünlük sosial mövzulara və sərgüzəştli idman hadisələrə aid dəyərlərin qarışığına, rəsmi geyimi halında və ya daha düzgün seçildiyi təqdirdə, adi geyim kodlarına riayət etmək olar. İdman geyimlərinə üstünlük funksional rahatlıq

və yaxşı bir amil hiss etmək üçündür, tərəf geyindiği təqdirdə isə oomph amili və üstünlük təşkil edən ikonik dəyərləri göstərmək üçündür. Beləliklə, istehlakçılar sosial kontekstindən aydın şəkildə təsirlənir, modada iştirak edən yaradıcı bir agentliyə də sahibdirlər: "İstehlak, insanlar aldıkları şeyləri müəyyən bir üsluba uyğun olaraq yenidən izah etdikləri və yenidən təşkil etdikləri üçün özünü pulsuz və yaradıcı bir fəaliyyət kimi təyin edir və davamlı işlə məşğuldur".

Əslində geyim və moda geniş ideoloji mənalara daşıyıcısıdır. Moda meylləri, müəyyən bir mühitdə istehlakçı şəxsiyyətini modelləşdirən vizual mədəniyyət və geyim tərzini təsvir edir. Bu moda meyllərinin sosial gündəliyi, həyat tərzini seçimi və münasibət baxımından istehlakçının kimliyini ifadə etməkdir. Həyat tərzini seçimi bir dövrdən digər dövrə dəyişir. Başqa sözlə, standart müəyyən bir hadisəyə uyğun geyinmə tərzini və tərzini təklif edirlər. Bu geyim standartları əslində üstünlük təşkil edən sosial dəyərlərdən və emosional gözləntilərdən irəli gəlir.

XIX ərin 60-70-ci illərindən etibarən Avropada Eklektika üslubu formalaşmağa başlamışdır. Eklektika yunan dilindən tərcümədə "ən yaxşısı", "seçilmiş" kimi mənalara ifadə edir. Bu üslubun əsas xarakterik cəhəti özündən əvvəl mövcud olan digər üslubların iqtibasını özündə əks etdirməsidir. Lakin bu üslub həmin dövrdə uzunmüddətli tarixi inkişaf yolu keçə bilməmiş və öz yerini modern üsluba vermişdir. Bu üslub 19 və 20 - ci əsrin kəsişdiyi nöqtədə yaranıb formalaşmağa başlamışdır. Belə ki, bu dövrdə "modern" üslub dekorativ və tətbiqi incəsənət, sənətkarlıq və memarlıq sahələrində bədii istiqamətlərdən biri hesab olunurdu [26. s.21]. Modern üslub hər bir dövlətdə fərqli adlar, terminlər altında yaranmış və indiki formasına gəlib çatmışdır.

Həmin terminləri nəzərdən keçirək [26. s.24]:

- Fransada "art nouveau" və "fin de siècle" terminləri ilə ifadə olunan modern üslub hərfi mənasına görə "yeni sənət" və "əsrin sonu" deməkdir;
- İngiltərədə isə "modern style" kimi çağırılan bu üslub mənasına görə "müasir üslub" kimi tərcümə olunmaqdadır;

- Almaniyada isə bu üslub 1896-cı ildə yaradılmış Jugend jurnalının adına uyğun olaraq yuqendstil adlandırılmışdır. Hər tərcüməsi isə gənc üslub mənasını ifadə etməkdədir.
- Çexoslovakiyada, Polşa və Avstriyada isə modern üslubdan "secession" adı altında istifadə olunmuşdur ki, bu terminin də hərfi tərcüməsi "ayrılma və ya izolyasiya" deməkdir;
- Şotlandiyada isə bu üslub "Glasgow style" yəni ki, "Qlazqo üslubu" adı altında məşhurlaşmışdır;
- Belçikada isə 1884-cü ildə formalaşan "İyirmincilər cəmiyyətinin" adına uyğun olaraq "iyirmicilər üslubu" adı altında modern üslubdan istifadə olunmuşdur;
- İtaliyada bu üslub liberti və ya Liberti üslubu adı ilə tanınmışdır;
- "Modern" üslub İspaniyada "modernismo", Niderlandda isə "Nieuwe kunst", İsveçrədə isə küknar ağacının şərəfinə "style sapin" yəni ki, "küknar üslubu" adı altında formalaşmışdır;
- Amerikada bu üslub Luis Komfort Tiffaninin şərəfinə tiffani adı altında yaradılmışdır;
- Rusiyada ancaq modern terminindən istifadə olunmuşdur.

XIX əsrdə Avropada daha çox istifadə olunan üslublar heç bir yeniliyi ilə seçilmirdi və özlərindən əvvəl mövcud olan digər üslubların bir sıra cəhətlərinin vəhdətindən təşkil olunurdu.

Təbii ki, belə olan şəraitdə isə bu üslubların mütəmadi olaraq öz aktualılıqlarını qoruya bilməsi problemi yaranırdı və tez bir zamanda da başqa bir üslubla əvəzlənməsi müşahidə olunurdu. Məhz modern üslub da belə üslubların mövcud olduğu dövrdə formalaşmış, lakin özündən əvvəl mövcud olan üslubların heç bir xarakterik xüsusiyyətini özündə əks etdirmədən yalnız yeniliklərə fokuslanmış vəziyyətdə yaranmışdır [21. s.47]. Modernitənin əsas atası kimi İngiltərə sayılır.

Belə ki, 1880-ci illərdən etibarən kapitalizmin ən qədim ölkəsi sayılan İngiltərədə memarlıq sahəsində renessans dövrü başlayır və bu dövrün başlaması ilə də modern üslubun ilkin rüşeymləri formalaşır. Belə ki, "modern" üslubdan ilk dəfə 1883-cü ildə Rena şəhərindəki kilsələrin dam örtüyünün hazırlanmasında istifadə olunmuşdur. Modern üslub digər üslublardan müxtəlif fərqləri ilə seçilirdi.

Həmin fərqlər aşağıdakılardan ibarətdir [19. s.78]:

- Digər üslublardan fərqli olaraq modern üslubda bükük və rəvan əyrlərdən istifadə olunurdu;
- Özündən əvvəlki üslublarda istifadə olunan dübucaqlı xətlər həmin dövrdə olan müxtəlif bitkilərin formalarına uyğun xətlərlə əvəz edilmişdir;
- Modern üslub özünün həssas əyrləri ilə seçilirdi;
- Modern üslubda assimetriya və mürəkkəb naxışlara daha çox yer verilirdi;
- Modern üslubda daha çox ornamentalizmə meyillilik müşahidə olunurdu.

Modern üslub getdikcə inkişaf etdikcə zərif və rəvan büküklər "s" hərfinə bənzər büküklərlə əvəz olunmaqla dizayna yeni rəng çaları qatırdı.

Modern üslubun digər bir əsas xüsusiyyəti isə sarmaşığı üslubun ana xəttini yeni leytmotivini təşkil etməsi idi.

Modernizmin yaradıcıları öz əsərlərində fərdi bədii üsullardan istifadə etməklə dekorativlik, ornamentallıq və asimmetriya kimi prinsiplərdən istifadəni əsas götürürdülər. Yuxarıda modern üslub haqqında müxtəlif ölkələrdə istifadə olunan terminlərin izahını verdik. Eyni zamanda da modern üslubun İngiltərədə yarandığı qeyd etdik. Bununla yanaşı, modern üslubun paytaxtı qismində Belçikanın Brüssel şəhərini xüsusilə vurğulamaq lazımdır. Modern üslubdan istifadə edən belçikalı memarlara misal olaraq Viktor Ort və Anri Van de Veldeni göstərə bilərik. Rusiyada da modern üslubdan geniş istifadə olunmuşdur. Belə ki, bu termindən Rusiyada ilk dəfə görkəmli sənayeçi və messenat kimi tanınan Mamontov tərəfindən həyata keçirilən "Abramtsovski" dənəyində istifadə olunmuşdur. Həmin dövrdə isə bu

dərnəkdə dünyaca məşhur olan Vrubel, Serov və Korovin kimi rəssamlar fəaliyyət göstərirdilər.

XX əsrdə modern üslubun yayılmasında qərb ölkələrinin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Belə ki, hər bir yeniliyi kifayət qədər açıq olan Fransa, Belçika, Avstriya, Almaniya, Niderland kimi ölkələrdə modern üslub sürətlə öz inkişafını davam etdirməkdə idi

Əsaslı məqsəd modern üslubun əsas qayesini təşkil edən yeniliklərin bu ölkələr tərəfindən asanlıqla qəbul edilməsi idi. Modern üslubdan istifadə yalnız memarlıq və rəssamlıq kimi sahələrdə deyil, incəsənətin bütün sahələrində, o cümlədən də nəşriyyat işlərində də öz əksini tapmaqda idi. Belə ki, bu üslubun ərsəyə gəlməsi ilə kitab qrafikasında da müxtəlif yeniliklər formalaşmağa başladı. Belə ki, Artur Makmerdonun rəhbərliyi altında kitab qrafikasında dalğayabənzər naxışlardan istifadə olunmağa başladı. Modern üslubun yaradılmasında əsas məqsəd insanı əhatələyən mövcud mühitin elementlərindən istifadə etməklə yeknəsəqliyin yaradılması və vahid sintetik üslubun formalaşdırılmasını təmin etmək olmuşdur. Modern üslubun çiçəklənməsi və inkişafı dövründə onun dada da məşhurlaşdırılmasını təmin etmək səbəbindən bir müddət müxtəlif səviyyəli beynəlxalq simpoziumlar, seminarlar təşkil edilmişdir. Belə ki, həmin simpoziumlardan bezilərinin keçirilmə ünəvi kimi Fransanın paytaxtı Paris şəhərinin Universelles əyaləti seçilmişdir. Bu simpozium 1889-1900-cu illəri əhatə etmişdir. Daha sonralar isə bu tipli simpoziumlar müxtəlif illərdə müxtəlif ölkələrdə həyata keçirilmişdir. Belə simpoziumlara aşağıdakıları misal göstərə bilərik [33]:

- 1897-ci ildə Belçikanın paytaxtı Brüssel şəhərində Tervueren exposition adı altında keçirilmiş simpoziumda Belçika Konqosunun ekzotik quruluşlu meşələri ilə işləmək qaydaları nümayiş olunmuşdur;
- Növbəti simpozium isə İtaliyanın Turin şəhərində 1902-ci ildə həyata keçirilmişdir. Bu simpoziumun həyata keçirilməsində əsas məqsəd müasir dekorativ incəsənətin beynəlxalq ekspozisiyasının yaradılması olmuşdur;

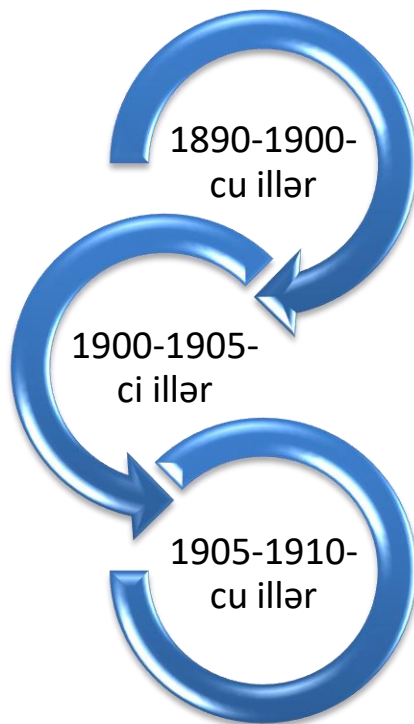
- 1909-cu ildə isə ABŞ-ın Los-Anceles ştatında təsviri incəsənət və memarlıqda modern üslubun xarakterik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinə dair beynəlxalq simpoziumun keçirilməsi icra olunmuşdur. Modern üslubun formalaşması və inkişafı 1880-1914-cu illər rəzində baş vermişdir

Ötən əsrin başlanğıclarından etibarən birinci dünya müharibəsinin başlanması ilə bağlı olaraq incəsənətin digər sahələrində olduğu kimi modern üslubda da özünün əks inkişafını göstərmişdir. Belə olan halda isə modern üslubun inkişafını üç əsas mərhələdə xronoloji ardıcılıqla vermək olar. Həmin mərhələlər isə aşağıdakı sxem üzrə verilmişdir [17. s.97].

Moda uzun müddət yalnız müəyyən mövsümi tendensiyalar yaxud geyim anlayışı olmağı dayandırdı. Bu gün bu sahə o qədər böyüdü ki, moda yalnız hobbidən daha çox mənə ifadə edir. Müasir dünyanın bütün sivil ölkələrindən olan kişilərin və qadınların əksəriyyətinin yaşadığı bir həyat tərzinə çevrilməkdədir. Misal üçün gözəl dizayna məxsus cins şalvarlar bir çox kişi də gözəl və baxımlı bir görünüşün vacibliyi kimi başa düşülür. İndi elit əşyalar mağazasını zərurətdən çox deyil, öz istəyimizə görə ziyarət edirik.

Geyim, aksesuar və ayaqqabı modanın bir hissəsidir. Ancaq moda özü bu tanış konsepsiyaların hüdudlarından kənara çıxır. Öz canonları, öz fəlsəfəsi var, həyat məktəbini verir və özünəməxsus mədəniyyətini formalaşdırır. Və tendensiyalar keçid bir şeydirsə, moda haqqında eyni sözləri deyə bilməzsiniz. Moda sənayesinin məşhur simalarından moda və geyim haqqında bəzi sitatları oxumaq kifayətdir və hər şeyi özünüz başa düşəcəksiniz.

Sxem 1.1. Modern üslubun inkişaf mərhələləri

Sxem 1.1-dən də göründüyü kimi modern üslubun inkişafı üç əsas mərhələni əhatə etmişdir. Həmin mərhələlərin əsas xarakterik xüsusiyyətləri isə aşağıdakılardan ibarətdir [17. s.97]:

- 1890-1900-cu illəri əhatə edən mərhələ. Bu inkişaf mərhələsində bədii-məzmunlu memarlıq dilinin yenilənməsi, çelik, beton və s. kimi yeni materiallardan istifadə edilməsi, yeni dekorativ meyllərin güclənməsi, eləcə də bəzək süslərindən istifadənin zənginləşməsi geniş şəkildə müşahidə olunmuşdur;
- 1900-1905-ci illəri əhatə edən mərhələ. Bu inkişaf mərhələsi isə tikinti materiallarının dekorativ bəzək materiallarından ayrılması ilə xarakterizə olunur;
- 1905-1910-cu illəri əhatə edən üçüncü inkişaf mərhələsi. Bu mərhələnin əsas xarakterik xüsusiyyətləri onunla xarakterizə olunurdu ki, bu

mərhələdə sadəlik, sərtlik və eləcə də tikinti avadanlıqlarının ardıcıl şəkildə öyrənilməsi həyata keçirilmişdir.

Lakin bu dövrdə müharibənin başlanılması ilə əlaqədar olaraq, modern üslubun inkişafında müəyyən qədər fasilələr yaranmış, Birinci Dünya Müharibəsindən İkinci Dünya Müharibəsinə qədərki müddətdə modern üslubun inkişafında yenidən canlanmanın baş verməsi müşahidə olunmuşdur. Lakin İkinci dünya müharibəsinin başlanması ilə yenidən fasilə yaranmış, müharibə bitdikdən sonra isə modern üslubun inkişafı özünün ikinci baharını yaşayaraq indiki dövrə kimi qalmaqdadır. Hər zaman da öz aktuallığını qoruyaraq saxlamağı bacarmışdır.

1.2. “Modern” üslublu geyimlərin xarakterik xüsusiyyətləri

Məlum olduğu kimi, bəzi ölkələrdə moda kimi adlandırılan dəb bir inkişaf mərhələsində dayanmamış, müxtəlif əsrlərdə inkişaf edərək indiki inkişaf mərhələsinə gəlib çıxmışdır.

XIX-XX əsrlərin qovşağında yaranmış modern üslub özünün ilkin təzahürlərini geyim sahəsində də göstərmişdir. Belə ki, dəb özü də incəsənətin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğundan dəbdə modern üslubun təsir mexanizmi, eləcə də xarakterik xüsusiyyətləri əhatəli izah tələb edir. Geyim sahəsində modern üslubun formalaşması artıq dəb anlayışının əsilzadə statusundan çıxaraq hər kəs tərəfindən istifadə olunmasına gətirib çıxartmışdır.

Modern üslub incəsənətdə fenomen sayılmaqla əvvəlki dövrlərin heç bir üslubuna bənzəmirdi. Geyimdə modern üslubun tətbiq edilməsi geyimdə bəzi nüansları sıxışdırıb aradan çıxartdı. Belə ki, modern üslubun tətbiq edilməsi ilə təmtəraqlı libaslar və geyimdəki mürəkkəb obrazlar erası sona çatmış oldu. Təbii ki, bu üslubu rədd edərək əvvəlki üslubda geyinənlər hələ də mövcud idi. Əsaslı məqsəd insanların

yeni üslubu birdən qavramaması, köhnəliyə daha çox meyilli olması göstərilir. Həmin dövrdə geyim sahəsinə gətirilmiş müxtəlif islahatlar bu gün də öz yerini qoruyub, saxlamaqdadır. Belə ki, həmin dövrdə Uilyam Morris, Alfons Muxa, Klimpt, Obri Bredsley, Uitsler kimi rəssamların gətirmiş olduğu yeni obrazlar bugünkü müasir geyimlərin də əsas ana xəttini təşkil etməkdədir [27. s.18]. Digər sahələrdə olduğu kimi, geyim sənayesində də tətbiq edilən modern üslubun əsas mahiyyəti başlanğıca və təbiətə istinad olunmasıdır. Belə ki, həmin dövrlərin modern üslubunda hazırlanmış geyimlərdə təsvir olunan kəpənək obrazı buna əyani misal ola bilər.

Kəpənək obrazının qadın geyimlərinə gətirilməsində əsas məqsəd qadının gözəllik və ətirli çiçəklərin zərifliyini nümayiş etdirən varlıq olmalarını göstərmək idi. 1900-cu illərdə dəb sahəsində aparılmış islahatlar, eləcə də modern üslubun geyimə tətbiq edilməsi ilə "dəb diktator"larının üstünlük vermiş olduqları korsetə modeləşdirilmiş geyimlər silueti bildirməyən müxtəlif formalı geyimlərlə əvəz olunmağa başladı. Bu islahatların keçirilməsi ilə qadın geyimlərində siluetin bilinməsinin qarşısını alan bu geyim tərzinin yaradılması qadın geyimlərinə yeni bir konfortun gətirilməsi ilə nəticələndi. Eyni zamanda da geyim sahəsində həyata keçirilmiş bu islahatlar paltarların müxtəlif formalarının yaradılması, qadın geyimlərinin modern üslubu özündə əks etdirən müxtəlif dekorlarla bəzədilməsinə yol açmış oldu.

Bu gün modern geyimlərin əksəriyyətində dekorativ bəzəklərin şahidi oluruq. əgər həmin libaslardan bu dekorativ bəzəkləri çıxartsaq, o zaman geyimlərin nə qədər sadə leqallar əsasında tikildiyini görə bilərik. Məhz müasir dəbli geyimlərin də konfortlu olmasının səbəbi budur. Geyim nə qədər sadə leqallar əsasında tikilərsə, insan bədənində də bir o qədər konfortlu olur. Modern üslubun geyim və digər sahələrdə tətbiq olunması bəzən insanlar arasında çaşqınlığın yaranmasına səbəb olur. Bunan da əsas səbəbi kimi modern sözünün tərcüməsinin müasir olması ilə izah olunur.

Bəzi hallarda insanlar modern üslub dedikdə hər dövrün müasirliyini nəzərdə tutur və zaman keçdikcə əvvəlki dövrdə modern sayılan üslubun indi öz aktuallığını itirdiyi kimi qəbul edirlər ki, bu fikrin özündə də səhvlər müşahidə olunur. Belə ki, modern üslub yalnız həmin dövrün müasirliyini özündə əks etdirmir. Eyni zamanda da modern üslubun tətbiq edilməsi təbii gözəlliyin, onun təzahür formalarının canlandırılmasına xidmət edir. Bu aspektdən çıxış edərək deyə bilərik ki, modern üslubun əsas mahiyyəti onun heç zaman öz aktuallığının itirməməsi hesab olunur. Necə ki, çiçək öz tərəvətini, gözəlliyini, kəpənək isə öz zərifliyini və incəliyini heç zaman itirmirsə, modern üslub da bütün dövrlərdə öz aktuallığının qoruyub saxlamağı bacaran yeganə üslub kimi çıxış edir [15. s.22]. Müasir geyimlərin hazırlanmasında dizaynerlərin də əməyi böyükdür. Dizaynerlər də mütəmadi olaraq modern üslubun elementlərin istifadə etməklə geyim sənayesinə yeniliklər gətirmiş olurlar.

Geyimdə modern üslubunun tətbiq edilməsinin ilk kutüryerini fransız modelyer Pol Puare nümayiş etdirmişdir. Bu kutüryenin nümayiş edilməsi ilə geyimdə yeni bir istiqamət meydana gəlmişdir. Bu istiqamət fransada "Art Nouveau" adı ilə məşhurlaşmışdır. Paurenin yaratdığı bu üslubun qısa müddətdə məşhurlaşmasının əsas səbəbi öz əsərlərində həm Şərqi, həm də qədim tarixi dövrlərin sədalarının, eləcə də kimono və tuniklərin verilməsi idi. Paure eyni zamanda antiklik ilə ekzotikanı çox böyük ustalıqla birləşdirməyi bacarmışdır.

Qadın geyimləri üzərində modern üslubun yeniliklərini işləyən dizaynerlər geyimin hər bir detalına fikir verirdilər. Bütün dövrlərdə qadınların kompleks etdikləri siluet daim modern üslubda işləyən dizaynerlərin əsas hədəfi olmuşdur. Siluet üzərində işləyərkən dizaynerlər onu daha çox çiçəyə və yaxud da kəpənəyin formasına oxşatmağa çalışırdılar.

Modern üslubda qadın geyimlərində istifadə olunan əsas çiçək növləri isə suzanbağı, orxideya, payız gülü (xrizantema) olmuşdur. Bu üslubdan istifadə edən dizaynerlər qadının bədənini düzüst şəkildə iki hissəyə bölürdülər və sonra "S" şəkilli

obraz yaradılırdı və bu obrazın burulan hissəsini libasın bel hissəsinə istiqamətləndirməklə həmin nahiyyədə olan siluetin görünməsinin qarşısını alırdılar [14. s.47]. Libasın aşağı hissəsi isə geniş yubkalardan təşkil olunurdu. Bu prosesin həyata keçirilməsində aparıcı sima Aysedora Dunkana məxsusdur. 1903-cü il tarixində yüngül yarım şəffaf parçadan hazırlanmış, sərbəst kəsimli və korsetsiz peplos geyimdə olan onun çıxışı uyğun olaraq və çox tərifə layiq olmuşdu.

Modern üslublu geyimdə təkcə geyimin forması deyil, həm də bütün hallar, hər şeydən öncə isə bir geyimdə bəzək olduqca əhəmiyyətlidir. Geyimlər rəsmlər, tətbiqlər və tikmə naxışları ilə bəzək edilirdi. Geyimin bəzəyinin ən məşhur mövzusu sahəsində çiçəklər, yarpaqlar və digər bitkilər göstərilə bilər. Naxışlar geyimlərin üzərinə formalı qaydada yerləşdirilir.

Bu üslubda tikilən geyimlərin hazırlanmasında istifadəsi parçalar isə muncuq və digər bəzəklərlər bəzədilir. Böyük dairəvi papaq və iri bəzək isə insanı tamamlayır. Cəmiyyətin bütün təbəqələri bu üslubda tikilmiş geyimdən istifadə olunurdu və məhz ayaqqabı insanın müəyyən qrupa aidliyini göstərirdi. Müasir dövrdə modern üslub üçün xarakterik olan əsas xüsusiyyətlər zəriflik və incəlik, eləcə də rəvan xətlər, çiçək printləri və inə çalarlardır.

Bütün bunlarla yanaşı, modern üslubun əsas xüsusiyyətlərinə bəli, lakin həddindən artıq olmayan dekoru da aid etmək yerinə düşər. Müasir dövrdə modern üslubda tikilən libaslar əvvəlki paltarların təkrarı olmasa da, tikiliş formasına və leqallarına görə modern üsluba xas olduğunu bildirir.

Müasir dövrdə dizaynerlərin əksəriyyəti modern üslubun qeyri-adiliyini hazırladıqları libaslarda nümayiş etdirməyə çalışırlar. Bu tip dizaynerlərə misal olaraq Kristian Lakruanı, Pradı və eləcə də Anna Suini xüsusilə göstərə bilərik. Daha öncə dediyimiz kimi peşəkar dizaynerlər öz əsərlərində düzgün formalarda uzlaşma və həmçinin də xətlərin ifadəli qeyri-dürüstlüyündən istifadələri ilə seçilir. Son

dövrərdə isə dizaynerlər daha çox "ar-nuvo" üslubunda nəbatət ornamentləri üzərində fokslandırlar [35].

Müasir dövrdə dizaynerlər əksər hallarda əvvəlki dövrlərin modern üslubundan da ilhamlanmağa çalışırlar. Lakin bütün bu fonlar müqabilində modern üslubda yenə də rəvan xətlər, təbiətə və onun çiçək və kəpənəklərinə müraciət, zəriflik öz aktuallığını qoruyub saxlayır.

Modernist üslubu sərbəst geniş yubka və belin incə xəttini biruzə verən libaslar olmadan təsəvvür etmək sözün əsl mənasında mümkünsüzdür. Bu baxımdan da modelyerlər qadın fiqurasını kəpənəklərin əsrarəngiz gözəlliyi ilə oxşarlığı şəklində verməyə çalışırlar. Bunun üçün isə modelyerlər xeyli sayda dekorlardan və digər aksesuarlardan istifadə edirlər. Modern üslubun məşhur dizaynerlərindən biri də "dözülməz britaniyalı" ləqəbi ilə tanınan Aleksandr Makkuin olmuşdur. Aleksandr Makkuinin digər dizaynerlərdən fərqləndirən cəhət o olmuşdur ki, Aleksandr ilk dəfə modern üsluba reptiliyanı gətirmişdir. Belə ki, Aleksandr Makkuinə qədər heç bir dizayner libasların hazırlanmasında sürünən canlıların dəriləri üzərindəki ornamentlərə müraciət etməmişdir.

Bir qrup modelyerlər isə modern üslubda yenilik edərək libasın yalnız paltardan ibarət olamamsını, eyni zamanda da libasla aksesuarların uyğunlaşdırılmasının da zəruri olması fikrini yaratmışlar.

Qeyd etdiyimiz kimi, modern üslubda dekorlardan daha çox istifadə olunurdu. Belə dekorların əsasında isə kisset adlandırılan kiçik çantalar, şərlər, geniş qıraqlara malik olan şlyapalar və eləcə də şəbəkə tipli krujevalar dayanırdı. Lakin bir sıra modelyerlər aksesuarların siyahısına ayaqqabıların da aid edilməsini əsas götürərək, ümumi geyimin həmin aksesuarlarla uyğunlaşdırılmasının daha da zövqoxşayan olması qənaətində idilər. Bu səbəbdən də həmin dövrdə modern üslubda nazikdabanlı və itiburunlu ayaqqabılara meyl daha da genişlənmişdir. Bəzi hallarda isə

ayaqqabıların çiçək printləri, xətləri ilə bəzədilməsi metodundan da istifadə olunurdu [34].

Müasir modern üslub əksər modelyerlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Belə modelyerlər libasların hazırlanmasında parlaq rənglərlə tünd rənglərin sintezindən istifadə etməklə modern üsluba yeni nəfəs gətirmişlər.

Qadın geyimlərinin modern üslubda hazırlanması günü-gündən inkişaf etmişdir. Bu inkişaf müxtəlif mərhələlər üzrə həyata keçirilmişdir. Ümumi götürsək isə modern üslub iki əsas cərəyan formasında inkişaf edirdi. Həmin cərəyanlara isə aşağıdakıları aid etmək olar [34]:

- Konservativ cərəyan;
- İslahatçı cərəyan;

Konservativ cərəyana görə gənc xanımlar onların siluetini gizlədəcək şəkildə korsetdən istifadə edə bilər. Lakin bunun əksini düşünən cərəyan isə islahatçı cərəyan idi. İslahatçı modernistlər həmin dövrün həkimlərinin də səyi nəticəsində sübut etmişdilər ki, korsetdən istifadə insan sağlamlığına əsaslı şəkildə təhlükə törətdiyindən və rahatsızlıqlar yaratdığına görə gənc xanımların korsetdən istifadə etməmələri zəruridir. İslahatçı modernistlər qadınların siluetini gizlətmək üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə edirdilər.

İlk dəfə olaraq məhz islahatçı modernistlər sübut etdilər ki, qadın geyimlərində gözəllik nə qədər mühimdirsə, rahatlıq da bir o qədər mühim rola malikdir. Hətta həmin dövrdə kifayət qədər dəbli hazırlanmış, lakin xanımların rahatsızlığına səbəb olan geyimlər yersiz dəbdəbə kateqoriyasına aid edilmişdir.

Rahatlıqla gözəlliyin eyni dərəcədə mühim olduğunu düşünən islahatçı modernistlər bu fikirlərini onunla əsaslandırırdılar ki, qadının gözəl görünməsi geyimi ilə yanaşı üz görünüşündən də asılıdır. Narahat geyimlərdən istifadə edən xanımların simasında hər hansısa xoşagəlməz reaksiyanın yaranması son nəticədə onların ümumi görünüşünə də əsaslı təsir edəcəkdir. Bu baxımdan da rahatlığın təmin olunması qadın

geyimlərində mühim rola malik olmağa başladı. Zaman keçdikcə qadınların rahatlığını təmin edəcək tərzdə geyimlər formalaşmağa başladı. Bu tipli libasların içərisində "qade" adlanan sərbəst, aşağıya doğru genişlənən paltarlar formalaşmağa başlamışdır. Bu libasların üstün cəhətləri ondan ibarət idi ki, həm hərəkət etmə rahat şəkildə baş verirdi, digər tərəfdən isə qadın fiqurasının bütün incəlikləri bu libas vasitəsilə nümayiş oluna bilirdi. Yeni forma və düşüncələr yeni dövrün tələbinə çevrilmişdir.

Bu tip geyimlərin əvvəlki modası, gözəlliyi və kompleks forması öz aktuallığını getdikcə itirməyə başlamışdır. Bunun əsl nümunəsində üslub daimidir - bu, geyimdə modern formadır.

Geyim üslubu seçən insanların yaşının çox olmasına baxmayaraq, bu üslub həmin qəbilədə də öz fəallığını qoruyub saxlaya bilir. Bu üslubun xarakterik cəhətləri - təbiət aləminə aid edilmiş bəzəklər və yumşaq, asta axan xətlər, dolğun rənglər və onların qara, sakit formada cəmlənməsi, bel tərəfə nəzərə yerləşdirilən və yüngül, uçuşan parçalar xarakterik cəhətləridir.

İndiki dövrdə, XX əsrin əvvəllərindən etibarən bu üslubunda tikilən geyimlər yeni yaranış dövründə var olur və böyük şəhərin markası olaraq dəyərləndirilməkdədir. Bu üslub parlaq xüsusi forma yaratmaq, rəngsiz sferanın tərkibindən seçilmək məqsədinə uyğun olmaqdan dolayı bütün lazım olanları göstərməkdədir. Biçim, həqiqi rəng həllərinin fərqliliyi, bəzək əşyalarının zəngin seçimi. Bu səbəbdən onlar qadına müasir dünyada formasını hiss etdirir.

Əgər dəb aləmində döyüşçü qadın formasında, az formada, ciddi klassika yaxud hər iki cinsə xas üslubunda idman geyimləri daxil olursa, bu üslubunda təsirli alətlərin dəstəyi ilə həmin üsulu daima uyğunlaşdırmaq və azda olsa cəzb etmək daima mümkündür. Hal-hazırda bu üslubu geyimdə mövcud olan dəyişkənlik darıxanlar üçün onların əhvalını yüksəltməyə yardım edir. Bu səbəbdən dolayı eyni zamanda sürətlərdən incə və zərif geyimlər aləminə qoşulmaq istəyənlər də faydalanır.

Geyim sənəti heç zaman sabit qalmır. Bu sahə dəyişkəndir. Moda dayanmadan inkişaf edir, yenilənir və yeni stilistik meyllərə təkan verir. Bir çox ayrı elementlərin birləşməsi sayəsində müasir həyatın meyllərini real şəkildə əks etdirən formalar yaradılır. Geyimlərdəki Art Nouveau üslubu bu günlərdə aktuallığını və populyarlığını qoruyub saxlayan modanın uzun müddətdir davam edən cərəyanlarından biridir. Görünüş tarixi və xarakterik xüsusiyyətlər onu müasir geyim kolleksiyalarında asanlıqla tanımağınıza kömək edəcək .

Sənayenin sürətli inkişafı və iqtisadiyyatın əhəmiyyətli dərəcədə böyüməsi avropalıların həyatında nəzərə çarpacaq dərəcədə yaxşılaşmaya səbəb oldu. Bu baxımdan insanların qarderobunu praktiklik və rahatlıq istiqamətində dəyişdirməyə ehtiyac var idi. Əvvəlki qadın geyimləri həddindən artıq pomp və konstruktiv mürəkkəbliyi ilə fərqlənirdi. İslahatçı geyim tərzinin tərəfdarları sağlamlığa ciddi zərər verdiklərini iddia edərək sıx korsetlərə qadağa qoymağa çalışdılar. Bundan əlavə, qadınlara idman fəaliyyəti üçün hazırlanmış yeni kostyum modelləri təqdim edildi. Müasir həyatın fonunda, bu yenilikçi məhsullar minib təmizliyə bənzəyirdi.

Müasir dövrdə qadın modellərindəki əsas vurğu bel xəttindədir. Geyimin iki hissəyə açıq bir vizual bölgüsü var. Üst tərəfində, göğsündə və qaldırılmış çiynlərdə, alovlanmış ələyin altından nəzərəçarpan bir üst-üstə düşür. Ümumiyyətlə, paltar silueti s hərfinə bənzəyir və lütf və qadınlıq ilə fərqlənir.

Parçalar parlaq və doymuş rənglərlə fərqlənir, qara ilə ziddiyyət təşkil edir. Ağ, çəhrayı, yaşıl, boz rəngli çalarları seçmək üstünlük verilir. Rəsmlərdə bitki motivləri və ya hamar xətlərin fantaziya nümunələri var.

II FƏSİL. MÜASİR GEYİMLƏRİN LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNDƏ MODERN ÜSLUBUN XARAKTERİK XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN TƏHLİLİ

2.1. Müasir geyimlərdə tətbiq edilən modern üslubun bədii-estetik keyfiyyətləri

Sözün əsl mənasında moda müəyyən dövrdə mövcud olan və ümumiyyətlə bu mərhələdə tanınan xarici mədəniyyət formalarına münasibət adlanır: həyat təzi, davranış adətləri, geyimlər buraya daxildir. Geyim mədəniyyət və sivilizasiyanı səciyyələndirən mürəkkəb bir sistemdə vacib bir elementdir. Lakin o, cəmiyyətdə ciddi dəyişiklikləri qeyd etməyə və zamanın xüsusiyyətlərini əks etdirməyə imkan verir.

Moda, güzgü kimi, yaşadığımız dünyanı əks etdirir. Bunu etmək üçün o, öz dilindən - vizual simvollar dilindən: rənglər, formalar və toxumalardan istifadə edir.

Rahatlıq mövzusunun şərhində yeni bir mərhələ modada izlənilir, funksional, rahat geyimlərə və moda qavrayışının fərdiləşməsinə maraq artır. Müasir insan diktaturanı tanımır, ancaq estetik keyfiyyətləri artıran xətlərin saflığına böyük əhəmiyyət verir.

Son vaxtlara qədər gənc geyimlər modelyerlər üçün az maraq kəsb edirdi. Oğlan və qızlara xarakter və həyat tərzində uyğun olmayan bütün eyni yetkin nümunələr təklif olunur. Son illərdə gənclərin geyim tərtibatı və modelləşdirilməsi xüsusi bir yanaşma tələb etdiyini nəzərə alaraq müstəqil bir qrup halına gətirilir.

Naxış, bədii və emosional həllərin heyvətə bir sərvətinə sahib olduğu üçün başqalarından fərqli olaraq həmişə materialı xüsusi hala gətirmişdir. Paltar bəzəmək üsulu kimi naxış aktualdır və modadan getmir.

Paltarda naxışdan istifadə geniş imkanları ilə əlaqədardır. Bu baxımdan ən orijinal fikirləri həyata keçirməyə imkan verir. Naxış köməyi ilə hər hansı bir geyim adi haldan unikal və möhtəşəm hala gələ bilər.

İlham mənbəyini ətraflı nəzərdən keçirmək və təhlil etmək nəticəsində gənclərin təsadüfi geyimlərinin dekorativ dizayn elementi hazırlanmışdır. Müasir geyimlərdə bu

xarakterik xüsusiyyətlər tərənnüm olunur. Buna görə, modeli yaradarkən təkcə modadakı yeniliklər nəzərə alınmamalıdır, həm də rahatlığı, çoxfunksionalılığı və müasir gənclərin tələb və zövqlərinə uyğun olmalıdır.

XX əsrin ortalarında qadın geyimlərinin inkişafı mövcud vəziyyətə uyğunlaşma metodunun dəyişkənliyini göstərdi. Nümunəvi qadın geyiminin yaradılması paltarın xoş görünüşü ilə əlaqələndirilir. Müxtəlif vaxtlarda bu cür geyimlərin planlaşdırılması, bədən quruluşundakı dəyişikliklər və formanın yeniliyinə uyğun olması ilə əlaqədar idi.

Müasir geyimlərdə olan üslublar nadir hallarda ən sadə formalarında istifadə olunur və daha çox üslubun birləşməsini görürük. Müxtəlif tərzlər rahat və təbii şəkildə vahid və ahəngdar geyim yaratmaq üçün birləşdirilir. Məsələn, o, klassik üslubun üzvü olaraq romantik və idman üslubları ilə əlaqələndirilir. Müasir geyim tərzləri XIX əsrin sonlarından bəri məlumdur. İxtira edilən yeni dəb üslubu dizaynı naxışın görünüşünü ortaya qoyur. Paltarın forma elementləri fərqli düşüncələrlə müəyyən edilir. İnkişaf etdirilmiş paltarların quruluşu inkişaf istiqamətini göstərdi. Paltarda görünən geyim tərzinin xarakterinin ifadəsi qadın görünüşünün dəyişməsinə əsaslanır. Müasir geyimlərdə xalq üslubunun digər müasir üslublarla birləşməsi də uğurlu münasibət yaradır. Son vaxtlar geyimlərdə eklektizm dəb halını almışdır.

Müasir geyim ciddi və ya təsadüfi bir forma uyğunluğu ilə fərqlənirdi. Bu, qadın sürətində böyük bir dəyişikliyə səbəb oldu. Bu dövrdə firmaların hazırkı geyim tərzində yaratdığı geyim kolleksiyasının təqdimatı qadın üslubunu müasirliklə birləşdirdi. Bu üslubu ilə peşəkar bir zərif və fərqli bir xanım sürəti yaratdı. Paltarın forması dəyişdirildi və müəyyən edilmiş mühitə görə rahatlıq ifadə edildi. Peşəkar qadın formasını tamamilə yeni bir modal ilə formalaşdırdı. Qadın geyimində istifadə olunan geyimlər onun dəbdəbəli görünməsində əsas rol oynadı.

Cəmiyyət tərəfindən qəbul edilən xarici görünüş şəxsin daxili istəkləri ilə üst-üstə düşdükdə və istədiyiniz görüntü qəbul edilərsə, üslubun xüsusi dəyəri var. Bu baş

verdikdə, insanlar dəbləri istədikləri kimi izləməyi üstün tuturlar. Geyim üslubunun quruluşuna moda əşyaları və standartlar daxildir. Dəbli moda bir sahə ilə əlaqəli bir obyekt ola bilər. Buna, məsələn, geyim, aksesuar və s. daxildir. Dəbli geyim üslubları dəyişməyə ən həssasdır. Eyni zamanda, məsələn, geyim, aksesuarların detallarında faydalılıq meyarları dəyişməz qalır, ancaq elementlər müəyyən detalları dəyişdirə bilər. Aksesuarlar və geyimlər qəbul edilmiş moda standartlarına uyğun istifadə üçün nəzərdə tutulub. Dəblə ayaqlaşmaq yaxşıdır, ancaq bir insanın modern üslublu olması yetərli deyil. Modaya məhəl qoymamaq, gözdən salmaq arzuolunmazdır.

Keçən əsrin 80-ci illərinin modası müasir idi. Zaman keçdikcə üslubun xüsusiyyətləri qadınların müxtəlifliyində rol oynamağa başladı. Paltarın müasirliyi onun tərzinə təsir etdi. Müasir geyim quruluşu tarixi geyim növlərində planlaşdırıldıqda inkişaf etmişdir. Geyim vasitəsilə moda müasir qadınların sürətini formalaşdırdı. Keçən əsrin sonlarından bəri qadınların müasir moda münasibəti bu üslubda göstərilmişdir. Bir qayda olaraq, geyim komandası müasir moda əsasında hazırlanmışdır.

Düşüncə tərzlərinin qadın fiquruna uyğunluğu görünüşünə uyğun gəldi. Moda yeni bir quruluşun tətbiqi ilə görünməmiş fərqlərə nail oldu. 50-ci illərin əvvəllərində sadə düz krujeva geyimləri qadınlar üçün ən uyğun tərzə çevrildi. Büzməli parçalar və lentlər düzəldildikdə paltar təyin olunan yerə görə qadının simasını dəyişdi. Onların vasitəsilə qadın fiqurunun çatışmazlıqları görünməz hala gələ bilər.

Dəbli xanımlar zərif bir zövqlə müasir bir modanın xüsusiyyətlərini göstərdilər. 50-ci illərdə yeni dəbli geyimlər diqqəti cəlb etməyə başladı. Dünyaca məşhur mütəxəssis Yves Saint Laurent sərgidə bu formanı yeni bir istiqamət olaraq göstərdi. Bu moda dizaynerinin təklif etdiyi paltar müxtəlif hallar üçün uyğun hesab edilə bilər. Bu paltarın quruluşunda paltar safari üslubunda paltar yaradaraq qadınlar üçün rahatlıq yaratdı.

Müasir geyim dizaynında rəng seçiminin zərifliyi diqqəti cəlb etdi. Bu, moda sahəsindəki uğurunun istiqaməti idi. Dəb fəaliyyəti ilə qadın geyimlərinin həm cəlbədicisi, həm də yüksək keyfiyyətli olmasını təmin etməyə çalışdı.

Laurent, çox yönlü və uyğun geyim formaları üzərində işləyərkən, ehtiyaclarına cavab verən geyimlər yaratmaq üçün mövcud metoddan istifadə etdi. Dəri bluzalar, qısa ədəklər və qadın bədəninin hər tərəfinə uyğun smokinlər yaradaraq hazırkı qadın tempini yaratdı. Bu geyimlərin rəng sxemində müxtəliflik də mühüm rol oynadı. Bütün yeniliklər qadınlar üçün rol modelinin ortaya çıxmasına işarə etdi. Zamanla qadın geyimləri əvvəlki illərlə müqayisədə tamamilə dəyişdi. Dövrün tələblərinə uyğun olaraq yeni metodlar tətbiq olundu. Qolsuz paltarlar, qısa ədəklər, bürməli parçalar, lent şəklində paltarlar uyğun müxtəlif formalar xüsusi idi. Planlaşdırılan geyim növləri parçanın formasına görə dəyişirdi. Şəkili və quruluşu olan materiallardan hazırlanan parçalar, qadın dəbinə uyğun olmalıdır. Bədən yönəldilmiş ədəklər və ya paltarlar hərəkətə mane olmurdu. Müasir moda formaları hər hansı bir xanım üçün uyğundur. Qadınlar bu geyim növünə üstünlük verdikdə, modanın inkişaf səviyyəsini göstərdilər. Modeli üsullardan asılı olmayaraq istənilən materialda yaradıcı düşüncə sərgiləmişdir. XX əsrin sonlarından bəri müasir qadın geyimləri tamamilə həll edildi. Yırtılmış jeans və romantik bir köynəyin birləşməsi jeans ilə qadın geyiminin növünə daxildir. Şapkalar qadınların bədən formasını tamamlayan bir element kimi istifadə edilmişdir. Eyni zamanda plastik tərkibli paltarlara və metal tərkibli paltarlara üstünlük verildi. Dəri ədəklər müasir üslubda geniş yayıldı.

Milli görüntü formaları müasir qadın geyimində vacibdir. Bu bluzlarda müxtəlif təsvir elementlərinin istifadəsi milli üslubun modada rolunu nümayiş etdirdi. Milli üslubda geyimlər yeni və müasir tərzdə təqdim edildi. Parlaq və rəngli bəzəklər yeni moda üçün fərqlidir. Naxışlı qadın köynəkləri, paltarları və digər geyimləri bu gün və yaşda tamamilə dəbdə idi.

Müxtəlif milli geyimlər modada geniş istifadə olunur. Paltarda birləşdirilmiş quruluşun tamamlanması müasir xüsusi tələbləri göstərdi. Yalnız möhkəm bir forma deyil, həm də sayıqlığı və fədakarlığı lazımdır. Müasir qadın geyimində, yaxanın bəzəyi, fərqli kəsikli paltarlar, çiyin qollarının fərqli bir quruluşa uyğunlaşdırılması yeni moda tələbləri ilə müəyyən edildi. Rahatlığı yeni moda üçün təsirli bir vasitə olan belə qadın geyimlərinin yaranması və inkişafı baş verdi.

1900-cü illərin sonundan etibarən paltar ciddi bir forma və keyfiyyət qazanmağa başladı. Hər hansı bir üslub üçün fərqli geyim və digər materiallar istifadə olunurdu. Bu geyimdə bir çox formaya rast gəlmək mümkün deyil. Bununla birlikdə, qadın geyim tərzində fərqlər ortaya çıxdıqca seçimləri yaxşılaşdı və tətbiq olunduğu sahələr göstərildi. Kostyumdakı personajlar fərqli hissələri sadəcə fərqli üslublarla fərqləndirilərdi.

Ümumiyyətlə, hər üslub qadınları birləşdirməyə qadir idi. Ötən əsrin ikinci yarısında ortaya çıxan üslublar əsasında qadın geyimində moda bacarıqlarını göstərən üslublar yaradıldı. Bina sisteminə görə fərqli üslublar və bu üslublar fərqli şəkildə inkişaf etmişdir. Bu şəxslərin hər biri qadın geyimlərini daha gözəl və cazibədar etdi.

Müasir üslublu geyimlərdən fərqli olaraq, klassik stil geyimləri bu gün də maraqlarını qorudu. Qadınların həyatına uyğun digər üslublar da uyğunluqlarına görə tərif edildi. Məsələn, köhnə geyimləri qeyd edir. Bu paltarların yaradıcıları onu müasirlik ilə müqayisə edir və aralarında harmonik bir əlaqə yaradırlar. Paltar tikmə texnikası ilə eyni zamanda üslubun xüsusiyyətlərini əks etdirməlidir. Eyni zamanda, paltarın planlaşdırma mərhələsində, bütöv birləşmiş formalar və digər formalar üslubun əsas təsir edici xüsusiyyətləridir.

Geyim yalnız ictimai nəzarət vasitəsi deyil, həm də siniflər arasındakı münasibətləri tənzimləyir. Paltar bildiyimizdən daha dərin bir məna daşıyır. Moda əyləncə sənayesinin bir elementi olaraq güclü bir bələdçidir. Moda, sosial güc tərəfindən təsdiq edilmiş şəxsiyyətlərin cəmiyyətdə nümayiş olunduğu bir sahədir.

Fərdlərin bu sahədə öz şəxsiyyətlərini seçmək azadlığı olduğu görünür. Moda, sosial səviyyədəki bütün fərdlər üçün açıq bir dəniz kimidir ki, fərdlər həm şəxsiyyətlərinə uyğun üslubları təyin edə, həm də geyim sənayesində istehsalçıların yaratdığı üslubları mənimsəyə və əldə edə bilsinlər. Cəmiyyətdə qəbul edilən və həyat tərzini əhatə edən sosial quruluşlar qarışıq mədəni sistemlərdir. Şəxslər cəmiyyətdə nümayiş olunan mədəni dəyərlərin mövcud təbəqələrlə uyğunluğunu araşdırır və sosial müxtəliflik və mədəni kapital uğrunda mübarizə aparırlar. Bütün bu mədəni təcrübələr uşaqlıqdan, ailədən və təhsil dövründən əldə edilir. Bu, mövcud sosial sinif quruluşunun bərpasına kömək edir. Bu üslub sosial quruluşa hakim olan ən təsirli, ən yüksək sinif və müəyyənəddici gücdür. Sinif sosial quruluşlarında yuxarı sinif tərəfindən seçilən geyimlər sosial quruluş və ya mədəni təcrübə baxımından digər təbəqələr tərəfindən tam mənimsənilə bilməz. Şəxslər sosial şəbəkələri genişləndirməyə və gündəlik həyatlarında digər sosial qruplarla əlaqə yaratmağa çalışdıqları üçün yeni mədəniyyət formaları təsirli və tez bir şəkildə qəbul edilə bilər. Geyim əsasən düşüncə kimi başa düşülür, geyim simvolik düşüncə tərzidir. Estetik zövqlər, bəyənmə, iqtisadi vəziyyət, status, sinif üçün təlimat və ya təkmilləşdirmək istədiyiniz sinif geyim dilindədir. Moda kütlələri bu şəkildə qavrayır və modanın ən böyük istinad nöqtəsi kütlədir. Süni və şəxsən bölüşə biləcəyimiz nüfuz qazanma yoludur. Şəxsi nüfuzu olmayan insanlar süni nüfuz qazanmaq üçün dəbdən istifadə edirlər. Eyni zamanda, cəmiyyətdə fərdin təkliyini aradan qaldırmağın bir yolu olaraq qəbul edilən moda fərqli olmağı hədəfləyir və oxşar insanlar arasındakı fərqləri azaldan bir sahədir. Cəmiyyətinizdə şəxsi nüfuz və status qazanmaq, təsdiq edilmiş davranış və formaları səfərbər etmək və cəmiyyətdə iştirak etmək üçün sosial dəyişikliklərə uyğunlaşmaq çox vacibdir.

Müasir üslubda dikişdə müxtəlif parça növlərindən istifadə üslublar arasındakı fərqi fərqli bir şəkildə göstərdi. Geyim istehsalında əsas zövqü göstərən geyim növləri çox yüksək vəziyyətdə saxlanıldı.

Qadınların görünüşü, peşələrinin və yaşlarının xüsusiyyətləri seçdikləri geyim tərzilə müəyyən edildi. Üslublar həm də çox yönlü və istifadəsi ilə fərqlənir. Onların əksəriyyəti klassik geyimlər idi. Digər üslubların ortaya çıxması insanların həyatının yaxşılaşması və işlədikləri və hələ də qaldıqları şəraitlə əlaqədardır. Vaxt keçdikcə insanların zövqlərini artırmaq üçün rahat üslublar hazırlamaları da mümkündür. Bu üslublardan biri də romantik üslubdur. Bu paltarlar 1800-cü illərdən bəri qadınlar tərəfindən istifadə edilmişdir. Ancaq bu üslub hələ ortaya çıxmayıb. Cəmiyyətdəki peşə və sinif fərqlərinin artması onların geyimlərində əks olunur. 19-cu əsrdə Azərbaycanın geyim geyimlərində baş verən dəyişikliklərdən biri də hərbi geyimlərin və əlaqəli silahların köhnəlməsi idi. XIX əsrin ortalarında Rusiya, İran və Avropa ölkələrindən gətirilən parçalar yerli istehsaldan artıq olmağa başladı. Hacı Zeynalabdin Tağıyev pambıq parça materialına olan yüksək tələbatını nəzərə alaraq 1901-ci ildə Bakıda pambıq parça fabriki açılmışdır. Qadın geyimləri tipik olaraq bütün Azərbaycan xarakterinə malik idi. Paltarın müxtəlifliyi, kəsmə və tikiş tərzinin mürəkkəbliyi müxtəlif forma və növlərə görə fərqlənirdi. Gəlinlər və gəlinlər məftunedici rənglər geyinirdilər, qadınlar qaranlıq, yaşlılar isə qara rəngdə idi. Ancaq zövqlərin inkişafı digər düşüncələrin ortaya çıxması ilə üst-üstə düşdü. Gündəlik paltar şəklində icra olunur, modada dayanmadan müxtəlif üslublar yaradır. Romantika qadınlar üçün cazibə idi. Şəxsi məclislərdə və daha sakit yerlərdə belə paltar geyirdilər. Bu stil onlarla daha yaddaqalan oldu. Parça qolları və paltarın digər hissələrində hərəkətliliyi paltarın romantikasını yüksək qiymətləndirdi. Tarixi geyimlərdə və geyim hazırlamaqda bu üslubun üslubu yüksək izahat verdi. Bu geyimlər ölçülərinə görə seçildi. İstehsalında istifadə olunan parçaların yumşaqlığı forma tərzini vurğuladı. Cazibədarlığı ilə fərqlənən geyim cazibədar xanımların xüsusiyyətlərini vurğulamağı bacarmalıdır. Buna görə də, bu cür geyimlərin istifadəsinə əşyalar da daxil ola bilər. Parçalar daha yumşaq olduqları üçün uyğun hesab olunur. Bu geyim tərzilə moda

dizaynerləri və dərzi obrazları yaratmaq bacarığında bir yenilik idi. Müasirlik dəb halına gəldikdə, bu üslub qadın geyiminin daha da inkişaf etdirilməsində vacib oldu.

Modaya yenilik gətirməklə yanaşı, bu düşüncə tərzini fərqli bir şəkildə göstərmək də onu inkişaf etdirdi. Postmodern dəb ehtiyaclarını qarşılamaqda qadınların üstünlüyü geyim geyimlərində də özünü göstərir. Kişi geyim seçimi o dövrdəki kimi sosial vəziyyətlərini izah etməkdə faydalı idi. Kişi geyim vərdişləri, sosial və sənayedən sonra daha yüksək bir təbəqəyə işarə edən, mədəni dəyişikliyin barometri kimidir. Sosial siniflər arasındakı iyerarxik əlaqə iş yerində geyilən geyimlərə təsir etdi, lakin iş yerindən kənarda rahatlığa üstünlük artmaqda idi və sinif kodlu geyimdən daha çox yaşa əsaslanan geyim kimi təsvir edilmişdir. Nəticədə 31 yaş Avropa və Amerikada geyim satışında həlledici amilə çevrildi. 1950-ci illərdən fərqli olaraq, bugünkü moda gənclərin üslubuna yönəlmişdir. Bu stil fərqli paltarları uyğunlaşdıraraq yeni bir üslubun yaradılmasıdır. Onların arasındakı əlaqə də çoxşaxəli geyim təşkilində vacibdir. Üslubların qarışığı gənclik metodunun ortaya çıxması ilə əlaqədar olaraq göstərilir. Paltarın bütövlüyünün və rəngin toxunulmazlığının qorunması bu üslubun uyğun xüsusiyyəti idi. Burada fərqli olan uyğun kiyafetlərin qarışığına riayət etmək uyğun geyimlər ortaya çıxmasına səbəb oldu.

Gənclər üçün geyim istəyi xarakterikdir, oyun, yumor, özünü təsdiqləməyə kömək edən, zövqün təzahürü olan formaları vardır.

Bildiyiniz kimi, geyimə bədii ifadə vermək onun dekorativ dizaynına imkan verir. Müasir geyim bəzək ilə xarakterizə olunur. Kostyumun məcazi xarakteristikasını tamamlayan, geyim tərzinin xüsusiyyətlərini, geyim formasının dizaynını və tərkib hissələrini vurğulamağa kömək edən dekorativ elementlər və bəzəklərdir.

Gənclər üçün geyim son dərəcə funksional, rahat, cəlbedici və eyni zamanda çox müxtəlif olmalıdır. Yuxarıda göstərilən xüsusiyyətlərə görə, gənc geyimlər bəzək, bəzək üsullarının ənənəvi elementlərindən istifadə ilə nəzərə çarpır.

2.2. Müasir geyimlərin layihələndirilməsində modern üslubun tətbiqi prinsipləri

Qədim dövrlərdən bəri geyim çoxsaylı inkişaf mərhələlərindən keçir. Hər dövrdə moda bir əsr ərzində dəyişməyən öz üslubu ilə xarakterizə olunurdu. Yeni əsr öz həyat qaydaları, davranış, ünsiyyət, düşüncə qaydalarını diktə edir. İndiki insan üçün geyim yalnız soyuqdan və istidən qorunmaq deyil. Müasir bir gəncin kostyumu, imicinin bir hissəsidir, özünü ifadə etmək və başqalarına maraqlarını və daxili dünyasını göstərmək yollarından biridir. Gənclik dəyişkən və hərəkətlidir, uyğun bir imicə sahib olmaq çox vacibdir, bu da ümumi bir zəminə qarşı bir insanı vurğulamalı və uğurlarına töhfə verməlidir.

Müasir geyimlərin dekorativ dizaynı ilə bağlı nəzəri materiallar təhlil edilmiş və mövcud tendensiyalar vurğulanmışdır. Geyim və tikmə bəzək anlayışlarının nəzəri əsasları, növlərinin müxtəlifliyi müəyyən edildi. Geyim dekorasiyası sənət sisteminə, praktik məqsədi olmayan bəzək elementlərinin məcmusuna aiddir. Dekor bu gün ən məşhur və ümumi geyim elementidir.

Tətbiq dairəsinə görə geyim müstəqil yaradıcılıq prinsipləri əsasında yaradılır. Paltarın tərkibi izahat vasitələri və metodlarına istinad edilməklə göstərilməlidir. Mükəmməl müxtəliflik və cazibə geyim üçün şərt kimi birlikdə qiymətləndirilir. Mobillik və qətiyyət geyim imicinin struktur prinsipini müəyyənləşdirir. Modanın inkişaf istiqamətindəki dəyişikliklə yanaşı geyim vahid elementlərin bərpasına birbaşa təsir etdi. Geyim dinamikası da daha aktiv görünməsində rol oynayır. Təsvir istehsalında istifadə edilən detalların fərqliliyi hərəkətliliyi artırır. Hər paltarın quruluşunu dəyişdirərək bütövlüyü başa düşmək daha asandır. Hərəkətli quruluş paltarın görünüşünün effektivliyi və cəlbediciliyi üçün vacibdir. Aktiv, cəlbedici və fərqlənən olmaq belə bir forma üçün çox uyğundur. Bu geyimlər gənc qadınlar üçün uyğun hesab olunur. Materialın toxuması burada mühüm rol oynayır. Paltarın hərəkətliliyi parça materialından asılı olaraq dəyişir. Eyni zamanda, hər hansı bir

geyim formasında bölgülər hərəkətliliyi artırır. Xətlərin yamacı paltarda xüsusi bir hərəkətlilik yaradır. Hərəkətin meydana gəlməsi ilə kontrast da kompozisiyanın ifadəli üsullarından biridir.

Moda iqtisadi qurumlarla sıx bağlı olsa da, onlara qarşı avtonomdur və onları özünə tabe etdirmək üçün edilən bir çox cəhd faydasızdır. Yüksək vəzifəli təşkilatlar buna bənzəyir. İqtisadi, siyasi, mənəvi, təhsil və digər sosial qurumlar müasir cəmiyyətdə mühüm rol oynayır. Cəmiyyətlər arasındakı oxşarlıqları və fərqləri müəyyənləşdirirlər. Həm də modanın "xarici" dəyərinin tərkibini təyin edirlər. Moda standartlarının əhəmiyyəti, təfsiri və real imkanları, əsasən, düşükləri yerdən asılıdır. Yeri gəlmişkən, başqa bir sosial tənzimləmə mexanizmi haqqında danışmaq lazımdır. Bunlar fərqli ictimai hərəkətlərdir. İctimai hərəkətlərin əsası qeyri-institusional və dəbdir və bu qurumlar və moda bir-biri ilə əlaqəli və bir-birinə bağlı ola bilər. Müəyyən davranışların tənzimlənməsi kimi ictimai hərəkətlərin xüsusiyyətləri, onların təşkili üçün qanuni, müəyyən bir proqramdır və ən əsası dəyər onların fəaliyyəti üçün normativ rol oynayır. Sosial qurumlarda olduğu kimi, bu hərəkətlər xarici simvollar, rituallar, mahnılar və s. üçün istifadə edilə bilər. Bu gün ənənələrin olmadığını düşünmək mümkündürmü? Əlbətdə bu suala mənfi cavab verilməlidir. Ənənələr, bir qayda olaraq, əsas dəyərdə qarışdırılır - normativ səviyyədə mədəni bir vasitə kimi, qurumlar, ictimai hərəkətlər və moda tərəfindən qoyulan qaydalara riayət edir və bəzən müəyyən yollarla onlara qoşulur. Buna görə də eyni ənənələrdən tamamilə sosial formasını itirmiş ənənələrin yaşaması və bərpası, institutların cəlb olunduğu sistemdən asılı olaraq inqilabi dəyişiklik silahı kimi istifadə edilə bilər. Yuxarıdakı beş sosial funksiyanın instrumental mədəniyyət səviyyəsində yerinə yetirilməsi davam edir. Eyni zamanda, ənənəvi cəmiyyəti bu və ya digər şəkildə cəlb etməklə ümumiyyətlə sosial həyat sektorlarında lider mövqe tutur. Müasir cəmiyyətlərdə ənənə bəzi vacib yerli və mənəvi keyfiyyətlər sahəsində öz funksiyasını nisbətən əhəmiyyətliyə. Mülki tətilər və mərasimlər, diplomatik protokollar və təbii ki, ailə və qohumluq münasibətləri bu

tənzimləyiciyə tabedir. Bəzi sosial sistemlər, alt sistemlər və sosial qruplar unikal müasir ənənəvi cəmiyyətdə adalar və arxipelaqlara bənzəyir. Yalnız ənənə onlar üçün məqbuldur və yararsız olduğu üçün moda ümumiyyətlə sosial məqsədlər üçün qəbul edilir. Qeyd etdiyimiz kimi kəndlilər hər şeydən əvvəl adət-ənənələrə görə yaşayırlar.

Mövcud formanı adi ilə fərqləndirən quruluşlardan fərqlənən geyim görüntüsü daha aktiv olur. Tətbiq üsulu da fərqlidir. İstəyə bağlı olaraq, bu struktur element düzgün geyim növündə istifadə edilmədikdə geyimlərin estetik görünüşünü pozur. Ölçmə dərəcəsi tamamilə ardıcıl olmalıdır. Paltarın orta hissəsi və digər elementlər arasında bir ziddiyyət olmalıdır. Etkileyici elementlər geyimdə daha çox istifadə olunur, bu da fəaliyyətin göstəricisi hesab olunur. Bu ifadə növü birlikdir. Xüsusiyyətləri uyğun və ifadəli geyim formasını yaratmağa kömək edir. Nəticədə yüksək zövqə sahib paltarlar estetik üstünlüyü ilə fərqlənir. Paltardakı ziddiyyətli rənglərdən istifadə edərək qurulan quruluş ona maraqlı bir görünüş verir.

Bir vasitə olaraq, parça şəklində planlaşdırılan geyimlərin ümumi görünüşünə birbaşa təsir göstərir. Eramızın I əsrində Cicero tərəfindən dəbdə olan bu söz geyim parçaları arasındakı nisbətləri tənzimləyən bir termin kimi şərh edilmişdir. Parçanın bütövlüyündə bir ölçüdən digərinə keçidi təşkil edir, hissələrin tərkibi arasında bir əlaqə təmin edir. Buna əsaslanaraq, parçanın tərifinin paltar hazırlama prosesində vacib bir addım olduğunu söyləyə bilərik. Eyni zamanda, bu mərhələ bütün paltar və parçalarda balans yaratmaqda mühüm rol oynayır. Yaradıcı fikir və materiallar hissələrdəki fərqlərdən asılı olaraq dəyişə bilər. Parçanın quruluşu görüntünün müəyyənləşdirilməsində əsas hissələrdən biridir.

Hissə ayrıca bədən quruluşunun təməlini birləşdirən bir elementdir. Fiqur hissələrini əvvəlcədən qurulmuş bir sistemə işarələmək paltarların meydana gəlməsini təyin edir. Parçaların uyğunluğu görüntünün tərfi ilə başlayır. Şekillərin ahəngdarlığını təmin etmək üçün hissələrin nisbətlərini dəyişdirmək kifayətdir. Müxtəlif elementlərin qismən quruluşundan düzgün istifadə geyim dizaynında böyük əhəmiyyət daşıyır.

Müxtəlif forma və ölçüləri dəyişdirərək yeni uyğun bir quruluş yaratmaq mümkündür. Paltarların detallara görə bölünməsi müəyyən nəqliyyat vasitələrinin təşkili ilə həyata keçirilir. Dəyişdirilmiş bir paltarın inkişafın daha sonrakı mərhələsində başqa bir quruluşa verilməsi hissələrə bağlıdır. Yaranan forma dəbdə yeni bir forma yaratmaqda mühüm rol oynaya bilər. Qədim yunanlar moda dünyasında yeni bir elmi istiqamət yaratmaq üçün yeni bir duyğu sistemindən istifadə etdilər. Beləliklə, yeni ölçü aləti daha fəal istifadə olunmağa başlandı. Yunanların istifadə etdiyi bu ölçü, Leonardo Da Vinçi tərəfindən kəsilmiş qızıl hissə və ya qızıl adlanırdı. Bu vaxt böyük və az miqdar da əsas götürüldü və nisbətləri təyin olundu. Beləliklə, paltarın qüsursuz bitirilməsində düzgün parçanın seçimi özünəməxsus rol oynayır.

Geyim görünüşündə əsas quruluşlardan biri ölçüdür. Bədii geyim tərtibatı prosesində, bütövlükdə hissələri axtarmaq nəinki ölçmə dəqiqliyinə, həm də məhsulun miqyasına nail ola bilər. Paltarda izahat elementi kimi qeyd edildikdə, hissələrin yerləşdirilməsinin məqsədəuyğunluğu nəzərə alınır. Ümumi forma tipindəki fərqli detallar quruluşun əsasını təşkil edir. Bu məzmununda ölçmə ifadəsinin quruluşu ölçmənin bədən formasına uyğunluğunu müəyyənləşdirir. Struktur bir element olaraq, kostyumu ifadə etməkdən əlavə, görünüşünə təsir göstərir. Ölçmə bədən çəkisi ilə geyim ölçüsü arasındakı əlaqəni əks etdirir. Hər paltarın miqdarı və keyfiyyəti dizayn metodu ilə sıx bağlıdır. Ölçək hər hansı bir geyimdə pozulursa, ümumi görünüşü uyğun deyildir. Formanın düzgünlüyü paltarın formasını ölçməkdə əks olunmalıdır. Detalların paltara uyğun gəlməməsi modeli maraqlı edir və ölçüsünün səhv olduğunu göstərir. Paltarda ifadələr yaratmaq üçün simmetriya və asimmetriya istifadə edilməlidir. İzahat vasitəsi olaraq simmetriya bir paltarın hər incə detalının digər hissələrə təbə olması deməkdir. Çapraz sargı bir-birinə tamamilə zidd olan elementlərə malikdir. Parçaların balanssızlığı tarazlığın bir qədər dəyişməsinə səbəb olur. Qeyd edə bilərik ki, paltarın təsviri görünüşü onun birləşməsinin təşkilindən asılıdır. Hər hansı bir materialda birləşmənin rolu vacibdir. Uzun müddətdir ki, müasir cəmiyyətin bədii

inkişafı qadın geyimində xüsusi dəyişikliyə məruz qalmışdır. Modanın daim inkişafı yeni formaların ortaya çıxmasının əsasını təşkil edir. Bir modelyerin yaradıcılığı burada çox vacibdir. Paltar parçaları arasında əlaqə yaradaraq, paltarı dizayn edir və xarici quruluşuna uyğunlaşır. Ümumi bədii obraz amillərdən asılı olaraq dəyişir. Dürüstlük hər hansı bir geyim tərzinin təməlidir. Bu şərtlərə uyğun formaların təşkili moda üçün uğurlu hesab edilə bilər. Qırılan xətlərin forması, quruluşu və dəqiqliyi planlanmış geyimlərin düzgünlüyünü ifadə etməlidir. Müəyyən bir üslubda olan paltarlar yalnız quruluşu və görünüşü ilə deyil, həm də həlli ilə fərqlənir. Paltarın birləşməsi müəyyən bir fikri ortaya qoymaq üçün bir vasitədir. Qadın geyimlərinin qanuniliyini müəyyənləşdirmək geyim tətbiqində vacib amillərdən biridir. Geyim qrupu, zövqün təzahüründə və üslubun tətbiqində birləşmənin tamamlanmasıdır. Həm müasir, həm də fərqli geyim modelləri görüntünün göstəricisidir. Paltarın görünüşü bir insanın bədən formasını tamamlamalıdır. Öz detallarıyla bütövlük yaratmaq, planlaşdırılan hər hansı bir paltarın görünüşünə təsir göstərir. Orta yaşlı və ya daha yaşlı insanların bədən quruluşunda dəyişikliklər yaşadığını nəzərə alsaq, bu komanda kompozisiya məhlulunun bütövlüyünün yaranmasında rol oynayan amillərdən sayılır.

Müasir modanın istiqaməti geyim planlaşdırmasında müasir üslublu geyimlərə olan tələbdən yaradıcı yeni bir fikir ifadə edən modelyerlərlə əlaqədardır. Dikiş strukturları ilə fərqlənən xüsusi geyim növləri də dəbdə yaradıcı fəaliyyətin nəticəsi idi. Paltarların rahatlığı ilə yanaşı, əsas tələblərdən biri də ona təsir edici bir görünüş yaratmaq idi. Geyim quruluşunun təşkili, məhsulun nümunəsinin müəyyənləşdirilməsi və yaradılması çox vaxt geyim planının hazırlanması hissəsidir. Müasir geyimlər xüsusi yaradıcılığın formalaşması ilə sıx bağlıdır. Geyim görünüşünün yaradılması modelin forması və forma ölçüsü ilə əvvəlcədən müəyyənləşdirilir. Fərqli formaların araşdırılması paltarın birləşən quruluşunu yaradır. Dizayn dizaynından asılı olaraq yeni vasitələrin tərfi də modanın stilistik həllini formalaşdırdı.

Ümumi geyim tərzı nümünəvi yeni formanın bədii ifadəsinin başlanğıcı idi. Hər bir stil planlaşdırılmış geyim görünüşü ilə ətraf mühit arasında əlaqə yaradır. Qeyd etmək lazımdır ki, maddi mühit imicin və düşüncənin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Yaradılmış geyimin təsviri görünüşü, yaranma tərzindəki dəyişikliyin nəticəsi idi. Dəbdə təsviri zövqün təzahürü 1700-cü illərin sonlarına təsadüf edir. Paltarların bütövlüyü və ümumi xüsusiyyətləri müasir cəmiyyətin xüsusiyyətlərini əks etdirir. Paltarın mahiyyəti bir çox cəhətdən müəyyən edildi. Moda tədqiqatçıları əvvəlcə insan psixologiyasına təsirlərini araşdırdılar. Həm də geyim tərzinin davamlılığını təyin etdi. Eyni zamanda dəbdə görünən hər bir üslub sosial mühitin hərəkətliliyini göstərdi. Müxtəlif dövrlərdə dominant üslublar özünəməxsus təsviri görünüş göstərirdi.

Modada geyim tərzı izahlı görünüşü ilə yanaşı çox yönlü əhəmiyyətini də vurğulayır. Ancaq yeni təsviri forma quruluş baxımından hamı tərəfindən asanlıqla qəbul edildi. Birlikdə uyğun formaların istifadəsi vahid təsvir materialının formalaşmasına səbəb oldu. Fərqli üslubların birləşməsinin təbiəti tamamilə yaradıcılığa bağlıdır. Müxtəlif geyim növləri arasındakı kəsişmə, quruluşun quruluşuna görə fərqli xüsusiyyətlərin rəngi və fərqli dad istiqamətləri ilə müəyyən edilir. İki və ya daha çox üslubun yeni bir formasının ortaya çıxması, onlardan hazırlanan parçanın tikiş üsulunu əks etdirir. Bir-birinə zidd olan fərqli modelləri uyğunlaşdıraraq yeni qrupdakı təqdimat yeni bir üslub yaratdı. Stilin mürəkkəbliyinə görə digər növlərdən fərqli olduğu aşkar edildi. Bu cür geyimlərdə şəkillər və detalların qarşılıqlı əlaqəsi paltarlara yeni bir təsvir verir. Düzgün istiqamətdə birləşən üslub geyim müxtəlifliyində mühüm rol oynayır.

Stilin əsas göstəricilərindən biri geyim qrupundakı parçalar arasındakı uyğunluğu gözləməkdir. Bütövlüyü aradan qaldırmaq üçün nəqliyyat vasitələrinin uyğunlaşmasını qarışdırmamaq daha yaxşıdır. Klassik üslub və romantikanın birləşməsinə geyimdəki əşyaların mükəmməl birləşməsi ilə nail olmaq mümkündür. Buraya üçüncü fərqli bir üslub əlavə etməklə tamamilə fərqli bir eklektik üslubda bir

görüntü yaratmaq mümkündür. Fərqli hissələri yerində birləşdirərək moda ilə bağlı yeni bir perspektiv yaratmaq, modanın inkişaf səviyyəsini canlandırır. Fərqli üslubdan gələn fikirlər əsasında yeni bir üslub yaratmaq moda dizaynerləri tərəfindən dəbdə yenilik axtarmağın bir yolu olaraq qəbul edildi.

Stilin ifadəsi, planlayıcının paltarlara sərbəst düşünməsinin tətbiqi ilə dəyişir. Bir paltarın görüntüsünü yaratarkən, modelyer əvvəlcə kölgə xəttlərini yaradır. Bu formanın köməyi ilə ümumi formanın xüsusiyyətləri baş verir. Xəttin istifadəsi modelin quruluşuna cazibə və izahat əlavə edir. Materialın plastik xüsusiyyətlərindən asılı olaraq, paltarın həndəsi forması dəyişə bilər. Paltarın planlaşdırılması prosesində, sərt və qalın dəri, sıx parçalar və sintetik quruluşlu materialın seçimi modelin görünüşündə əyri, düz xətləri göstərir. Yumşaq parçalarda qəribə və qeyri-adi maye formalar üstünlük təşkil edir. Paltarın bütün kombinasiyasında, şapkalar da geyim elementi olaraq fərqli şəkildə təklif oluna bilər. Paltarın görünüşünün mürəkkəbliyi stilistik həlli ilə yanaşı zövqün göstəricisidir. Mücərrəd fikirlər avangard üslubunun əsas forması idi. Fərqli modellər istənilən görüntünün məzmununu əks etdirir. Sözügedən üslubda hazırlanan geyimlər, görünüşü ifadə edərək, effektivliyini ifadə edərək etimad bəyanatı yaratdı.

Yuxarıda göstərilən təsvir şəkli ilk dəfə bu üslubu 1960-cı ildə Fransada Pierre Cardin'in geyim kolleksiyası ilə təqdim etdi. Bu üslubun yaradıcısı hesab olunur. Bu baxımdan onların kolleksiyaları avangard insanlar üçün çox maraqlıdır. İlk dəfə məşhur moda dizayneri avangard kosmik kostyum hazırladı. Bu şəkildə qeyri-mümkün olanı təşkil edə bildi və modada düşünmək üçün böyük bir qabiliyyət inkişaf etdirdi. Yeni kolleksiyayı başqalarından fərqləndirən şey sərbəst bir fikri əks etdirməsi idi. Bu üslubu digər üslublardan fərqləndirən xüsusiyyətlər aşağıda verilmişdir. Təsvirin spesifikliyi, qeyri-xətli qaydalara uyğunluğu, rənglərin seçilməsində parlaqlığın bolluğu, içindəki müxtəlif üslubların birləşməsi, geyim dizaynı prosesində parçalar növlərinin tam təqdim olunması və s. xarakteristikası müasir üslubda qeyd olunur.

Geyim qurucusu Pierre Cardin-in kolleksiyasında bu geyim tərzı fərqlı cəhətləri ilə səhnədə nümayiş olundu. Yaratdığı və təqdim etdiyi geyimlər üslub elementlərinin zərifliyi və birliyi sayəsində cazibədarlığını ifadə etdi.

Bu üslubda bir formanın inkişafı orijinal dizaynının yaradılması ilə başlayır. Bu üslub əsasında yaradılan bir sıra müasir üslubda qadın geyimləri mövcuddur. Bu vəziyyətdə təsvir olunan ləzzətin meydana gəlməsi onun görünüşünü müəyyənləşdirir. Paltar təşkil edən bütün elementlər həqiqətən dizaynerin fikrini, yeni üslubun məqsədini xarakterizə etməlidir. Paltarın struktur həllində müəyyən bir üsluba uyğun dizayn, moda qanunları, ifadə vasitələri və ifadə üsullarını müəyyənləşdirir. Təsvirin çox yönlü geyiminin xüsusiyyətləri üslubda təqdim olunur. Yeni xüsusiyyətləri olan hər hansı bir geyim universal moda mühitini əhatə etməlidir. Yaradıcılıq forması olaraq hər izahət müxtəlif formaların orijinallığını ifadə edir. Onun köməyi ilə modelyer moda imicini əks etdirə bilər. Modelyer geyim tərzini ifadə edir və planlaşdırılan formanın mahiyyətini göstərir. Komponentlərin ümumi üsluba uyğunlaşdırılması bütövlüyün təmin edilməsində rol oynayır. Etibarlı geyim tərzı, məzmununun düzgün qavranılmasında və izah edilməsində mühüm rol oynayır. Hər hansı bir geyim tərzı edərkən, detalları qarışdırmaq və uyğunlaşdırmaq vacibdir.

III FƏSİL. MÜASİR GEYİMLƏRİN LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNDƏ MODERN ÜSLUBUN TƏTBİQİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

3.1. Müasir geyimlərin layihələndirilməsində modern üslubun tətbiq edilmə istiqamətləri

Ötən əsrdə yaradılmış müasir quruluşlu geyim tarixində ən uyğun üslublardan biridir. Ötən əsrdə geyim tərzinin müasir modada əksi modern geyim vasitəsilə təqdim edilmişdir. Qadın geyimlərinin formalaşması modanın inkişafında yaradılmış üslubların fərqliliyi ilə əlaqədardır. Cəlbedici yeni qadın sürətlərinin dəbə aidliyi ilə fərqli geyim sərgiləri təqdim edilmişdir.

Tarixi formanın müasirləşdirilməsi gözəl və görkəmə uyğun yaratmaqla birgə, eyni zamanda əsl qadın ruhunu ifadə edirdi. Modern geyim üslubunda formanın tərtibatında bir neçə uyğunluğu mütləq sayılır. Başlıca xüsusiyyət yaradılacaq yeni birləşmiş formanın ötən əsrdə olan geyimlə ənənəvi əlaqəli olmasındandır. Özündən öncə başqa üslubun modaya daxil olması yeni üslublu geyimin təsviri düşüncəsinin tətbiqni göstərmişdir.

Dəbin yeniliyə yönündə geyimin proqram həllini sistemləşdirmişdir. Daha uzun zaman təşklində kəskin üslubların modaya hakimliyi yeni üslubun fərqli istiqamətinə səbəb olmuşdur. Xanımların geyimlərinin beynəlxalq çox şaxəli yaranması onun üslubuna görə müəyyənləşdirilir.

Geyim dəstinin hazırlanmasında tək bir qadın təsvirinin formada təminatı və bu dövrə uyğun sistemləşdirilməsi mühüm cəhətlərdən biridir. Modern geyimdə hissələr arasında ayrılmaz tamliq vardır. Həmin geyimin meydana gəlməsi yönünü yaradan üsullardan sayılır. Bu geyimin pporamlaşdırılması onun quruluş elementləri əsas göstərilmişdir.

Ötən əsrin əvvəllərindən etibarən geyimin inkişaf etdirilməsi müasir forması qadınların qarderobunda dəyişikliklər etmişdi. Modelin üslub həlli təsvirin

yığcamlılığına uyğun olaraq tərtib olunmuşdur. Lələklərlə bəzədilmiş baş bəzəkləri, büzməli yaxalıqlar, geyimin qollarının uyğun uyğun olması burada öz təsirini göstərmişdir [16. s.61].

Ötən əsrin ortalarından etibarən tanınmış geyim mütəxəssisi Pol Puare müasir qadın geyimini özünə xas üslubda təqdim olunmuşdur. Qara tafta parmasından tikilmiş geyim fərqli gül bəzəkləri ilə bəzədilərək, cazibədar qadın gözəlliyini ifadə etmişdir. Rəngli süsən çiçəkli geyimin quruluşu müasir üslublu forma əsasında yaradılmışdır. Büzmələrlə bəzədilmiş ziyafət geyimləri üslubun təməlini əks etdirmişdir. Şəkil 2 - də 1912-ci illərin müasir üslubda qadın geyimin forması yaradılmışdır.

Geyimi geyinən şəxsin formasının quruluşu geyimin cəhətlərini özündə birləşdirirdi. Uzun pencək və düz ətəklərdə qadın gözəlliyinin sərgilənməsi ilə tam geyim qurupunu təşkil edilmişdir. Müasir üslubda planlaşdırılmış qadın geyimləri onun bədən formasına uyğun olmalı, parçaya uyğun tikilməlidir. Cazibədar formalı geyimin tərtibatı üsulu onun modaya uyğunluğu ilə qiymətləndirilmişdir. Modelyerlər öz sərgisinin üslub özündə öncəki dövrün geyimlərindən yararlanmışdır. Burada həmin illərin daha müasir geyim formaları yaradılmışdır.

Cəmiyyətin həyat üslubunun da dəyişməsi modern modanın dəyişməsində başlıca rol oynayır. Onlar artıq daim yeniliyi nümayiş etmək istəyirdilər və bunu geyimlərin dəstəyi ilə göstərirdilər. Hər bir modelin quruluşu öncədən təyin etmək fikrini göstərmişdir. Yeni geyim müxtəlif quruluşlar əsasında yaranmışdır.

Müasir formalı geyim keçmişin adətlərini özündə birləşdirirdi. Modanın bütün qanunlarına uyğun olaraq, planlaşdırılmış müasir qadın geyim formaları hazırkı dövrümüzdə də xanımların ən çox geyimlərində istifadə etdiyi üslub olaraq dəyərləndirilmişdir. Bütün formaları ilə geyim yeni təsviri fikrlə keçmişin ideyalarının qarışığı əsasında yaradılmışdır. Modalı qadın geyim formalarının icrasında ziyafət geyimlərinin hazırlanması xanımlara görə başlıca zövq mənbəyidir.

Əsaslı yaradıcılıq bacarıqlı insanlar qadın gözəlliyini geyimlərdə birləşdirdi. İcra olunan üslub bütün qadınlar üçün əvəzsiz dəbin yeni yönü kimi göstərilmişdir. XVIII və XIX əsrlərdə forma əmələgətirmənin yeni üsulları tətbiq edilmişdir. Geyim yaradıcılığında ziyafət formasının planlaşdırılması modelyerin fikri əsasında müəyyənləşdirilmişdir. Qeyd edildiyi zəmin üçün dəbli geyimin formasının qurulması zövq ilə eyni, yeni üsulların tətbiqi inkişaf etmişdir. Mövcud formanın təsvir həlli onu göstərən mühüm üsullardan bir olmuşdur.

Gözəl və bir o qədərdə həqiqiliyi ilə seçilən ziyafət geyimləri müxtəlif parça seçimi ilə diqqət tapmışdır. Yüksək tikiş üsulu əsasında hazırlanan geyimlər hər bir qadın üçün əlamətdardır. Xanımların modaya qarşı üsulunun inkişafı geyim üsullarının yeni üslub həllində başlıca rol oynayırdı.

Müasir dövrdə dəbin ziyafət üçün qeyd olunduğu yeni geyimlər dəqiq və fərqli formada kəsim üsulu ilə uyğundur. Burada əsas məqsəd planlaşdırılmış geyim forması və təsvir quruluşu ilə birgə olaraq ziyafət xanımını ən modalı göstərməkdən ibarət olmuşdur.

Müasir modanın əsas prinsipləri yaradıcı geyimdə təsvir olunmuşdur. Yaradıcı düşüncənin geyim kimi dəyərləndirilən ziyafət geyimləri fantastik modanın əsas nümunələri olmuşdular. İstifadə təsvirinə uyğun müasir həqiqi parçanın uyğunluğunu əmələ gətirirdi. Geyimin üstün quruluşu onun xüsusiyyəti və qadın xarici görkəmini tamamlaması idi.

Modelin uyğunluğu ilə modelyer geyimin tikiş üsulunun fərqliliyini yaradırdı. Yəni, ziyafət geyimləri bacarıqlı tikiş xüsusiyyətlərinin əmələ gəlməsində əsas rol oynamışdır. Bu formalı geyim fərqli mütəxəssislərin yaradıcılıq yönü əsasında meydana gəlmişdir. Bu dövrdə yeni zövqün meydana gəlməsində başlanğıcdır. Öndirilən hər bir geyim quruluş birləşmələri ilə başqalarından fərqliliyi ilə seçilirdi. Planlaşdırılan geyim nümunəsi qadın bədən formasına tam formada uyğun formada tikilirdi. Bu geyimlər ziyafət üsulunda hazırlanan geyimlər birinci dəfə 1800 - cü

illərdə başlanılmışdır. Tikişin vacibliyini geyim üslubunda göstərən mütəxəssis Çarlz Vort geyimi incəsənət əsəri kimi dəyərləndirmişdir. Modalı geyim qadın tikilməsində yaradıcılığını ifadə edən mütəxəssis hər zaman saray, ziyafət geyimini çox qiymətləndirirdi. Onun düşüncəsilə bütün qadınlar üçün istifadə olunan xüsusi geyim onların xarici təsvirinə uyğunlaşdırılmışdı. O, dövrün qadın ruhunu əmələ gətirdiyi formalarda göstərməklə modelyer gözəl kolleksiyalarını sərgilənirdi. Dövrünün ən yaxşı geyim moldəyeri geyimlərini yuxarı bacarıqla tikirdi. Tikilən bu geyim növü başqalarından fərqləndirən xüsusiyyətlərindən idi. Bənzərsiz geyimin planlaşdırılması Vortun əsas iş xüsusiyyəti olmuşdur.

Mütəxəssis təsvirində bəzək elementlərdən istifadə edərək, işıltılı görüntülü qadın geyimini düzəldirdi. Tikmə naxışları geniş ölçülü geyimlərdə maraqla qarşılanmışdır. Bəzək əşyaları çiçək və başqa xüsusiyyətlər ziyafət geyimini daha da maraqlı idi. Onların tikilməsində parça fərqi də mövcud formanın yaradılması idi. Bu səbəblə əlvan bəzək, üzərində müxtəlif formalı olan, gümüşü və başqa parçalardan istifadə edilirdi. Əvəzsiz bəzək quruluşunda olan geyimlər zərif xanımlara görə daha uyğun idi. Bu təsvir qadınların bədən quruluşunun fərqliliyi əsasında təyin edilmişdir. Əvəz olunmaz qadın geyimləri ətəyi düz olan, uzun ətəli yaxudda, qatlı formada hazırlanırdı. Dəvət üçün tikilmiş geyimlər, yerə kimi uyğun formalar olmaqla qadın təsvirinə uyğunlaşdırılmışdır.

XX əsrin başlanğıcında modada ipək parçadan daha gözəl geyimlər yaratmağın uyğunluğu cəsarətli qadın təsvirini göstərmişdir. İpək parçalarla və işləməli formalarla qarışığı ziyafət geyiminin maraqlı uyğunlaşmasına səbəb olan xüsusiyyətlərdən idi. Məxmərdən, tül və fərqli parçalardan hazırlanmış geyim mürəkkəb kəsim üsulu ilə zərif xanımlarda gözəl fikir yaradırdı.

Müxtəlif rəngli bəzək əşyaları, mirvari, şəbəkələrlə tikilmiş geyimlər gözəl zövqü nümayiş etdirir. Geyimin bütöv birləşməsində tam şəbəkə formasında bəzəldilmiş ətəklər həcminə görə imkanı ilə seçilirdi. Bu geyimdə yenidən qurmanın

yarınması onların müasir modada rolunu artırmışdır. Bu dövrdə yaranan qara klassik dövrə aid geyim ziyafət üslubu üçün əvəzsiz nümunə kimi qəbul olunmuşdur. Həqiqi qadın quruluşunu əks etdirən geyim bütün xanımlar üçün uyğun və əlverişli hesab olunurdu. Qadın cəsarətini özündə birləşdirilən geyim, tam formada yaraşqlı görünüş meydana gəlmişdir. Bu geyimlər əlamətdar kəsimlə və təyin edilmiş nümunə əsasında planlaşdırılmışdır. Pambıq parçalardan istifadə edildiği zaman tikilən geyimlər təcrübi cəhətdən qadınlar üçün çox uyğunluq yaradırdı. İşin dəyərli olması ilə geyimlər çox tanınmışdır. İncə geyim dəsti bütün görünüşü ilə xüsusi bacarıqlı tərtibatçı tərəfindən tərtib edilmişdir. Tərtibatçının hazırladığı geyimin xarakterik uyğunluğu tikişin bağlılığı və əvəzsizliyi olmuşdur.

Mütəxəssisin yaradıcılığı geyim formalarının meydana gəlməsini tam formada əhatə etmişdir. Təsvir üsulu geyimin yaradılmasında əsas üsullardandır. İstənilən məqsəd üçün nəzərdə tutulmuş geyim ayrı-ayrı seçimləri ilə geyimin bütövlüyünü təşkil edirdi. Cazibədar rəngli görüntülü parçalardan tikilmiş qaraçı üslubunda şəbəkəli geyimləri və həm də atlasdan, hamar parçalardan hazırlanırdı. Bu geyimdə uyğunluq əmələ gətirməklə, çox rahat görkəm mövcud idi.

Geyimin yaradıcılıq xarakteristikasından asılı olmayaraq hər bir peşəkar tam zövqlü, qadına uyğun geyimlər hazırlayırdı. Formalarla hissə arasındakı əvəzsiz uyğunluq istənilən növ geyimin tikilməsində çox əhəmiyyət kəsb edirdi. Mədəni xanımların geyim üslubu dəvət üslublu formaların tətbiqində əvəzsiz, olaraq mükəmməllənmişdi. Cəmiyyətin istənilən zaman qadın gözəlliyi onun geyim üslubu ilə dəyərləndirilməsindən asılı olaraq fərqli idi [32]. 1950 - ci ildən başlayaraq, xanımlar üçün müxtəlif formalarda dəvət geyimləri təklif edilmişdir.

Modanın inkişaf prinsipləri əsasında geyimin modelləşdirilməsi mürəkkəb qiymətləndirilmişdir. Bu tip geyimlər, boyun hissəsində tikilmiş yaxalığı geyimlər, köynək quruluşunda geyim növləinin yığılması nümayiş etdirilmişdir. İxtira olunan yeni quruluşlu formalar rənglərin sadəliyi çox maraqlı idi. Bu onların əsası üçün

uyğunluğunu təyin edən elementlərdən biri olmuşdu. Bu sahə üzrə nəhəng işlər əmələ gətirən geyim mütəxəssisləri müasir qadın üslubunu yaratmağı yaxşı bacarmışdılar. Fərqli gözəl parçalardan müxtəlif növ planlaşdırılmış geyimlər inanılmaz dərəcədə zərif görünürdü. Bu formalarada metal yaxud, şüşə parçalarla yanaşı başqa materialları tətbiq etmək uyğun olmuşdur. Daim yeniliyi qəbul edən dəb hər zaman yaradıcı geyim düşüncəsini əhatə etmişdir.

Modern quruluşlu geyimdə dar formalı ətiklər çox gözəl quruluşuyla əvəzlənmişdir. Ziyafətlər üçün nəzərdə tutulan sərgilər xarici görkəm baxımından fərqli üslubu ilə cəsarətli qadınların seçimi olmuşdur. Xanım zərafətliyi ziyafət üslublu geyimin ümumi forması vasitəsilə göstərilmişdir [33].

3.2. Müasir geyimlərə tətbiq edilən modern üslubda dekorativ obraz yaradan ornamentlərin istifadəsi istiqamətləri

Müasir bahalı geyimlər, yüngül parçaların dəniz bitkiləri ilə bəzədilməsindən əldə edilirdi. [34].

Geyimin dekorativ həlli materialların quruluşlarının, rəng birləşmələrinin müqayisəsi, bəzəklərin və böyük qiymətli bəzək əşyaları yerinə yetirilmiş tikmə naxışların çox tətbiqi hesabına həyata keçirilirdi.

Daha dəbli parçalar sırasında əsasən ipəkdən hazırlanmış, daha çox rəngli tonlarda olan, şifon, tafta, krendepşin muslin, zərxara kimi parçalar qeyd edilə bilər. Bu qeyd olunanlarla birgə həm də, qalın kətan, velür, repsdən kimi parçalardan da istifadə olunurdu. Bu vaxtın geyimlərini fərqləndirən səbəblərə toxunsaq, burada işlənmələrin çox sayda olmasını göstərə bilərik.

1870 və 1880 - ci illərdə çox yayılmış, daha əvvəl tünd, sonrasındakı isə açıq rəngli kisəyiyə oxşar nazik parçalar dəbdən düşdü [35]. Modernin səciyyəvi bəzəyi

dənizdə yarımfantastik elementlərdən ibarətdir Belçikalı memar V.Ort müasir sənət üçün xarakterik olan xətlərin təsvirini qamçı zərbəsi adlandırmışdı.

XX əsrdən etibarən burulan xətlərə tələbat artmağa başladı. Bu kəşfi, heç şübhəsiz, bəzəklərdə fərqli bitkilərin və başqa üzvi və qeyri-üzvi maddələrin formalaşmasının kiçik canlıların istifadəsidir.

Böyüdücünün şüşəsinə baxmış rəssamlar qarşısında bəzəklər formasında təşkili formaların sirrli aləmi görünmüşdür. Bu hüceyrələrin qəribə hərəkəti, kimya birləşmələrin doğruluğu ilə tamamilə yeni, rəsmdə heç zaman var olmamış bəzəklər yaratmağa imkan vermişdir. İncəsənət üçün kiçik dünyanın kəşfi müasirlikdə başqa aləmlərin ixtiralarının tamamlanması idi.

Bəzəklər insan qəlbində çətin, ziddiyyətli duyğuların əlaqəsini doğurur, gözəlliyi ilə özünə aid edir. Bunun üçün səciyyəvi hesab edilən möcüzəvi görünüşlər dərhal əmələ gəlməmişdir. Bunun üçün təbiətə aid böyük marağın sərgilənməsi Avropada onun inkişafının uyğunluğuna çevrilmişdir.

Yalnız 1800 - cü illərin sonlarından etibarən ingilis bəzəklərində uzun yüngül dalğa formasında xətt əmələ gəldi. Əmələ gəlmiş bu xətlərin hərəkəti XIX və XX əsrlərin təsvirlərində qeyri-adi və gözəl büzmələrin və əyilmələrin tərkibindən ibarət idi. Şəxsi və onu əhatə edən mühitlə uyuşan uyğunluqların axtarışlarına olan bacarıqlar rəssamları ancaq meşələrə aparmırdı, eyni zamanda hisslərinə uzaq xarici ölkələrin əfsanəvi bağlarında rəngarəngliyi axtarırdı.

Avropa geyimlərinin bəzək irislərinin, səhləb çiçəklərinin təsvirləri meydana gəlməyə başlamışdır. Şərqdə rəssamlar Avropa ölkələri ilə nisbətdə təbiətə və həyatda aid gözəllik haqqında tamamilə fərqli düşüncələrlə özlərinə aid edirdi. Bu bölgəyə olan maraq 1860-cı illərdən başlayaraq icra olunan ümumdünya sərgilərindən sonra çox inkişaf etmiş və müasir dövrümüzdə kimi dağılma nöqtəsinə çatmışdır.

Təbiətin müqəddəsləşdirilməsinə, hər bir bitkinin gözəlliyinə tamaşa edən Yaponiya incəsənəti çox maraqlı idi. Bu zonanın sənədkarlarının işləri daha çox

öyrənilir və müqayisə edilirdi ki, xarici görkəmi sadə görünən texnikanın sirlərini, təsviri üsulların incəliyini anlaması mümkün olsun. Gül-çiçək təsvirləri və hətta bütöv təşkilatlar xüsusi dəyişikliklər edilmədən tekstil üslubuna daxil olunurdu [36]. Bu sənətin təsiri ilə geyimin modern üslubunda fikrin axıra qədər açılmaması yolu tamaşaçıya rəssamın fikrini qeydi ilə inkişaf etdirməyə və təfəkkür cəhətdən tamamlamağa imkan verirdi. Bu parçalar XIX və XX əsrlərə aiddir. Daha öncədən üslublaşdırılmış rəsm cəlb ediciliyini yox etmir, bitkilərin köklərin sarınması kimi görünür.

Hazırkı dövrdə qadın geyimlərində istifadə edilən əsas dekorativ alətlər sırasında aksesuarlardan istifadə mühim əhəmiyyət daşımaqdadır. Modern üslubda istifadə olunan dekorativ aksesuarlarla tanış olaq.

1900 - cu illərin sonlarında qadınlar düymələnən yaxud kəmərlə bağlanan hündür ayaqqabılardan, ipəkdən, qara yaxud rəngli dəridən əmələ gətirilən hündür dabanlı ayaqqabılar, ipliklə bəzədilmiş dabanlı ayaqqabılardan istifadə edirdi.

Modaya uyğun qısaldılmış ətəklər aid etdikdən sonra qadın ayaqqabıları çox zərif olmağa başlayır və ona çox diqqət edirdilər. Müasir dövrün başlanğıclarında modaların müxtəlifliyi ilə seçilir və çox şaxəli təyinatına görə bölünür: gündəlik istifadədə alçaq dayanıqlı dabanla açıq və bağlı ayaqqabılar, düyməli yaxud qaytanlı ayaqqabılar geyirdilər.

Göstərişli yığıncaqlarda uzun hündür dabanlı ayaqqabılardan istifadə edirdilər. Ətəklərin uzunluğu qısaldıqca moda XIX əsrdən götürülmüş dabanlı ayaqqabılar aid edilirdi. Bu ayaqlara xüsusi görkəm və gözəllik verirdi [32]. Baş örtükləri. Bəzəkli parçalardan və düymələrdən ibarət idi.

Nəhəng şlyapalar mərasim dəvəquşu lələkləri, yarpaqlar və müxtəlif bəzək əşyaları ilə bəzədilmişdir. Bunlar atlas parçalar və qaz tükləri ilə əhatə edilmişdi. İndiyənə kimi gəlib, çatan ən böyük papağın ölçüsü 1 metr 32 santimetrdir. Yay mövsümündə olan papaqlar isə güllərlə bəzədilmiş ipəkdən hazırlanmışdır.

Modern üslubda çox sıx rast gəlinən göbələklərlə bəzədilmiş saç və şlapalar olmuşdur [32]. Bu üslubunda saç düzümləri konus formalı olmuşdur. Bütün baş nahiyyəsində saçlar eyni ölçüdə bölüşdürülürdü. Başın yuxarı hissəsində saçı ayırmaq üçün daraqdan istifadə olunurdu. Bu zaman hörülmüş saçlardan istifadə olunurdu. Onların üzərinə qiymətli daş - qaşlar düzülürdü. Bu zaman qara və qonur saçlar modada idi.

Çiyinlərin açılması ilə saçlar çiyinlərin üzərinə tökülürdü. Bəzək məqsədilə dekorativ əşyalardan istifadə olunurdu. Müasir geyim ilə bəzək əşyaları uyğunluq təşkil edirdi. Bu zaman qiymətli daşlardan istifadə olunurdu. Bu əşyalar geyimin üslubunu tamamlayırdı. Qadınlar boyunbağı taxırdılar. Bu zaman brilyant saatlardan da istifadə çox yayılmışdı [33].

Müasir zamanda ən çox bilinən aksesuar yelpik olmuşdur. Bu dövrdə incə qadın aksesuarları öz mövqeyini itirmişdir. Elektrik enerjisinin Avropada yayılması ilə ona olan tələbat azaldı. Bir alman jurnalında qeyd olunurdu ki, isti bədənə havanın üfürülməsi nəticəsində bədən yanmaya başlayır və bu da insan sağlamlığına zərər verir [33]. XX əsrin ikinci yarısında kinomatoqrafiyanın inkişafı meydana gəlməsi ilə makiyajə olan tələb meydana gəldi.

Texnikanın zəif olmasından dolayı aktrissələr dodaqlarını və gözlərini daha çox boyamaq məcburiyyətində qalırdılar. Nəticədə dayanıqlı bir təsvit formalaşmışdır və həmin təsvir Teda Bara və Françeska Bertini canlandırılmışdır. Bu makiyajdan bütün qadınlar istifadə etmirdi. Eyni zamanda kremlərdən də istifadə bu dövrdə çox yayılmaqda idi. Daha çox ağardıcı kremlərdən istifadə olunurdu. Sənaye sahəsində inkişafın olması geyimlər üçün bəzəklərin olmasına zəmin yaradırdı. Bu səbəbdən dolayı demək olar ki, bütün geyimlərdə bu bəzək əşyalarında istifadə olunurdu. Alt geyimlərdə daha çox bəzəklərdən istifadə edilirdi.

Qadın üst geyimlərində bu dövrlərdə böyük inkişaf qeydə alınmışdı. Kosertli liflərin qısa olması üçün modelyerlər səy göstərirdi. Bu ətəklərə şalvarlarda əlavə

edilirdi. XIX əsrin sonlarında qadın alt paltarları və gecəliklər cehizlik jurnalların üz qabıqlarına etiket kimi qeyd olunurdu. Bəzi alt paltar isə fərqli açıq işıltılı rənglərdə olan ipək parçalardan istifadə olunan, ağ rənglibəzəklərlə işarələnirdi. Qoş Sarı XX əsrin başlanğıcında Paris tibb akademiyasının həkimi gigiyenik formada iki kosert geyimi təklif etdi.

3.3. Azərbaycanda müasir geyimlərin layihələndirilməsində modern üslubun tətbiqinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri

1900 - cu illərin əvvəllərində Rusiyanın Azərbaycanı işğal etməsi ilə ölkədəki özbaşınalığa son qoydu. Ölkəmizin iqtisadi bazara aid olması iqtisadiyyatın tərkibinə çevrilməsi burada istehsal sahəsi ilə məhsul dövriyyəsinin artmasına, ticarət və iqtisadi bağlılıqları inkişaf etmişdir.

Geyimlər insanlar gündəlik fəaliyyətini və onların mədəni durumunu nümayiş etdirməkdədir. Geyim fərqlərinin yaranması insanların mədəni vəziyyətinin fərqi də, göstərir. Bu mədəniyyətinin səciyyəsi baxımından həmin zaman hər şeydən öncə, tarixdə və yeni sinfi təbəqələri çıxarmışdı.

Feodal dövründə ola geyim üslubu tez bir zamanda dəyişməyə başladı. Çox az bir zamanda onların geyimi Avropa geyimi ilə əvəzləndi. Bu səbəbdən dolayı bu fərq XX əsrə kimi davam etmişdir. Amma saraylardakı bərabərlik müəyyən edilmiş moda tədricən milli geyimləri çıxarmağı və Avropa geyim modasını qəbul etməyi tələb edirdi.

Daha öncə olduğu kimi bu vaxtda geyim modası xalqın əlamətdar həyatı ilə əlaqədar olaraq adətərini qoruyub saxlayırdı (şək. 7). Buda özünü bayram geyimlərində sübut edir. Amma milli geyim mədəniyyətinin özünə xas üslubu mövcuddur. XIX əsrdə meydana gəlmiş geyim növləri əhalinin təbəqələrini özündə göstərməkdədir [33].

Bu zaman geyim modalarında o dövrün qəbul olunmuş mədəniyyət uyğunluqlarına ciddi əməl olunduğu qeyd olunur.

Bilindiyi üzrə, dəb insanların hər zaman yenilənən mədəniyyət tələbatlarına uyğun olaraq əşyaların, həm də geyim formalarının qısa müddətli xarici görkəmin dəyişməsindən ibarət olur. Geyim modaları sahəsində seçimlərinin dəyişkənlik cəldliyi isə istənilən tarixdə həyat səviyyəsi ilə nizamlanır. Həmin səbəbdən dolayı XIX və XX əsrlərin əvvəllərində ölkəmizdə sənaye istehsalının inkişafı ancaq yaşam fəaliyyətini deyil, həm də fabrikdə hazıranan geyim parçalarının növü və dəyərində də əsaslı təsir olunmuşdur. Bu dövrün geyim formaları kəsim üsuluna və formalarının dəyərində tam formada təsir göstərmişdi. Bu dövrün geyim formaları kəsim üsuluna və tikiş texnikasına uyğun olaraq özündən əvvəlki tarixi zamanlarda inkişaf etmiş geyim növlərinin məntiqi ardıcılığı olsada yeni dövrün istəklərinə uyğun qalmışdır. Buda özünü daha çox şəhər mədəniyyəti geyimlərində göstərir.

Zaman keçdikcə əmək bölgüsü meydana gəlmişdir. Buda peşələrə xas geyimlərin meydana gəlməsinə şərait yaratmışdır. Peşə fərqlərinin olması insanların geyim fərqlərinin olmasında gətirib çıxartmışdır. Bu dövrdə hərbi geyimlər meydana gəlmişdi.

Hərbi geyimlərin yaranması ilə bəzi istifadəyə yararsız geyimlərin yox olması baş verdi. Bu əsrdə yeni parçaların istehsalı ilə bağlı olaraq H.Z.Tağıyev pambıq parça istehsal edən fabrikin açılışını etdi. Bu dövrdə qadın geyimləri demək olar ki, eyni məzmun daşıyırdı. Gənc qadınların geyimləri öz əlvalığı ilə fərqlənirdi. Gənclərin geyimi əlvan yaşlıların geyimi isə tünd boz və qara rənglərdə olurdu.

Qadınların donları üç qruplu tikişlərə bölünürdü. Bunlar alt don, orta don və üst don adlanırdı Bu dövrün ortalarından başlayaraq yeni növ donların tikişi meydana gəldi. Bütün bədəni əhatə edən bu geyim növü don adlanırdı. Gövdəli, kəmərcin və büzməli olaraq üç don növü mövcud idi. Qadın geyimləri gündəlik və bayramlıq olaraq sinifləndirilirdi. Hər iki geyim növündə "döşlük" və "önlük" kimi geyim ilə

sinifləndirilirdi (şək. 8). Bədənin döş hissəsindən başlayaraq dizlərdən aşağıya qədər olan geyimlərə döşlük adı verilirdi. Qatmalarla belə bağlanan və döş hissədən dizə qədər olan geyimlər önlük adlanırdı. Günlük həyatla bağlı olan bu tip geyimlər daha ucuz, toylarda geyinilənlər isə nisbətən baha olurdu. Donun ələyinin kənarlarına digər rəng parçadan lent əlavə olunurdu [32].

Demək XVIII və XX əsrlərdə mövcud olan geyimlər arasında bir o qədər də fərq gözə çarpmırdı. Bütün bunların olmasına rəğmən aradakı fərqdə bilinirdi. Bu dəyişikliklər 1850 - ci ildən etibarən görsənməkdədir. Bir çox müzeylərimizdə geyimlər hələdə saxlanılaqdadır. Bu geyimlərin bir hissəsi milli geyimlərimiz kimi tanınan albom halında nəşr olunmuşdu.

XX əsrdən etibarən milli geyimlər ikinci plana keçdi və yerini çox şaxəli və müasir üslubda geyimlərə buraxdı. Azərbaycanda moda onilliklər üzrə dəyişilmişdir. Sovetlər birliyinin dağılması ilə yeni növ geyimlər formalaşmağa başladı. 1900 - cu illərin sonlarından etibarən respublikamızda yüksək moda və kütləvi formada dəb xətləri ilə çalışan modelyerlər modern geyimləri ilə milli təsvirləri qarışdıraraq maraqlı geyimlər yaradırlar. F. Xələfova quruluş verdiyi geyimlərə xüsusi bir tərz yermişdir. Qeyd etməyimiz vacib xarakter daşıyır.

Dəfələrlə xüsusi qiymətlərə layiq görülmən müəllif, sonuncu əvəzlənməz moda adlı kolleksiyası ilə Rusiyanın paytaxtında keçirilən etno adlı beynəlxalq bu zamanı əsas mükafat brilliant daşlarla bəzədilmiş qızıl qayçı mükafatına layiq görülmüşdü [36]. Yəni, Qarabağ xanımlarının geyim bəzəyindən sərgilərində istifadələnin [31].

XX əsrin sonlarından etibarən geyimlərdə olan dəyişiklik və rəngarənglik özünü televiziya və reklamlarda da, göstərmişdi. Geyimlərin dizaynı öz müxtəlifliyini və əlvanlığını insanların gündəlik fəaliyyətinə görə müəyyən edirdi. Dünyanın paytaxtı Fransada müasir geyimlərdə milli bəzəklər və tarixin tərənnümü əks olunurdu. Bir sözlə, geyim insanın daxilini göstərməkdədir.

Onların minilliklərlə tarixi mövcuddur. Azərbaycan geyimlərinin özünə xas üslubu fərqliliyi, sinə hissəsinin müxtəlif bəzək elementləri ilə birləşməsi baxımından şərq ölkələrinin geyim üslublarına yeniliklər gətirmişdir. Bu may ayının 30 - da keçirilən tədbirdə müasir dəbdə ölkə cazibəsi adlı planlamalar tanınmış İtalyan mütəxəssisi Renato Balestranın geyim sərgisinin nümayiş etdirmişdir (Şəkil 9). [30]

Millətimizin milli xüsusiyyətlərini, dünyaya baxışını, təsvir zövqünü əks etdirən, ölkəmizin milli zonalarına aid geyimlərimiz və müxtəlif elementlərin daxil edildiyi geyimlər plan çərçivəsində nümayiş olunmuşdur.

Şərq rəngləri ilə Avropa müasirliyinin cəmləşdirildiyi geyimlərdə məhsuldarlıq və bərəkət timsalı olan nar təsvirindən də geniş istifadə edilmişdir. Bir çox geyimin sərgisində tanınmış maniken İrina Şeyk də iştirak etmişdir. Eyni zamanda Türkiyənin tanınmış mütəxəssisləri tərəfinən paytaxtımızda göstərilən geyimlər də bu sinifdəndir.

Hazırkı dövrdə öz izlərini qoyan ölkəmizin modelyerləri artıq, əsrlər boyu və bir çox ölkələrdə icra olunan dəb günlərinə, ümumdünya yarışlara dəvət edilir, onların əməkləri modalyerlər tərəfindən dəyərləndirilir.

Bu gün ölkəmizdə iqtisadiyyatın inkişafı həyat səviyyəsinin, əhalinin vəziyyətinin yaxşılaşması geyim sahəsinin inkişafını birləşdirən problemlər artırmışdır. İnformasiya texnologiyalarının artması ilə modanın izlənilməsidə daha asan olmuşdur.

13 il öncə təşkil olunan dəb və bəzək əşyaları sərgisində dəb əsasları sayılan Fransa, İtaliya və Böyük Britaniya və s. kimi ölkələrin firmaları öz məhsullarını sərgisi və özlərinə uyğun olan tərəfdaşlarını elə ölkəmizdə tapa bilmişlər. Bu da həmçinin geosiyasi vəziyyətinə, zəngin təbii mənbələri, birinci növbədə neft, qaz məhsullarına görə, həm də ölkə iqtisadiyyatının inkişafı ilə qeydə alınan ölkəmizin dünya dəb aləmində bir daha tanınmasına zəmin yaratmışdır.

Deyilənlər ölkəmizi bu sahə ilə əlaqədar olaraq dünyada bir daha tanıtmışdır və beynəlxalq dərəcədə öz əhatəsi ilə əlaqələndirilir. Yəni, gənc mütəxəssislərimiz xalqımızın milli rəngli və təsviri zövqünü əsas tutaraq modernlik və milli

xüsusiyyətləri cəmləşdirərək dünya moda sahəsinə çıxmalı və burada fikirlərini deməlidirlər.

Müstəqilliyimizdən sonra moda sahəsində böyük irəliləyişlər qeydə alınmışdı. Buda sahə üzrə mütəxəssislərin yetişməsi üçün təhsil müəssisələrin yaradılmasına zəmin yaradırdı. Buna görə bu sahə üzrə Azərbaycan Mədəniyyət İncəsənət və Rəssamlıq Universitetlərində sahə üzrə ixtisaslar yaradılmışdır. Rusiya və Türkiyənin ölkəmizdə də sahə üzrə mütəxəssislərin yaranmasına şərait yaratdı [36]. İndiki dövrdə moda sahəsində müəyyən tədbirlər icra olunur. Bunun üçün Universitetlərdə Rusiya və Türkiyə kimi moda sahəsində inkişaf etmiş ölkələrin nümunələri sərgilənməkdədir.

Son illərdə Azərbaycan modasında çox sayda irəliləyişlər qeydə alınmışdır. Bu sahə üzrə modelyerlər çox nüfuzlu yüksək tikiş və hazır geyim sahəsində fəaliyyət göstərirlər. Bu sahə üzrə ölkəmizin ixtisaslaşmış modelyerləri arasında Fəxriyyə Xələfova, Nazim Yunusov, Leyla Əhmədova, Orxan Sultan, Samirə Rəhimova, Zemfira Qurbanova, Nailə Quliyeva, Samirə Hüseynova, Səbinə Hüseyn və b. misal göstərə bilərik.

1994-cü ildən etibarən modelyerliklə məşğul olan Fəxriyyə Xələfova professional moda sahəsində bir sıra nailiyyətlər qazanmışdır. Televiziyada moda ilə bağlı ilk silsilə verilişləri məhz onun layihəsi əsasında hazırlanmışdır. Onun hazırladığı sərgilərdən sirr, neft ilahəsi, ümid ritmləri, milli geyimləri, misilsiz moda öz professional səviyyəsi və material ilə forma uyurluğunun tamlığı, milli adətlərlə müasir dəbdə istiqamətlərinin uğurlu qarışığı baxımından maraq doğurur [36]. Onun əsas yaradıcılıq kredosu artıqlığa yol verməmək, təsvir tamlığı və geyimin hərtərəfli düşünülməsinə nail olmaqdır. Mənim üçün geyimin ən dəyərli tərəfi, onun sadəliyi, vəziyyətə, vaxta və yerinə uyğunluğudur" [36]. "Misilsiz dəbdəbə" kolleksiyasını modelyer, "milli ənənələrin müasir formalarda kvintiessensiyası və həyata fəal baxışı əks etdirməsi", "milli kostyumun müasir geyim layihəsinə transformasiyası, klassika ilə modernin uyurluğu" kimi xarakterizə edir. F.Xələfova Azərbaycan qadınının ideal

obrazını "fərdi zövqə, yüksək estetik mədəniyyətə malik, şəxsi və ictimai ləyaqətini saxlayan, fiziki və mənəvi harmoniyaya cəhd göstərən şəxsiyyət" kimi görür. Modelyerin sərgiləri fərqli səviyyəli müsabiqələrin iştirakçısıdır. F. Xələfova 2007-ci ildə Moskvada keçirilən VIII Beynəlxalq sərgidə milli kostyum, yüksək moda yarışmasında özünün "Füsunkarlıq" kolleksiyası ilə çıxış etmiş, "Professionallığa görə" nominasiyasında, üzəri brilyant olan "Qızıl qayçı" mükafatına layiq görülmüşdü. O, həm işdə həm də keyfiyyətdə bir lider beynəlxalq dərəcəsinə və əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülmüşdü. O, beynəlxalq dəb yarışmalarının münsifidir. Ölkənin modasında milli ənənələrin klassik dünya moda üslublarının müasir dövrdə yayılması mövzusu N. Yunusovun 2000-ci ildə təqdim etdiyi axşam geyimləri sərgisində öz əksini tapmışdır. Bu modellər arasında milli geyim, xalça, şərq, klassik mövzuları əsasında modelyer, tamamilə həqiqi nümunələr yaratmışdır. Onun hazırladığı neft üslubu adlı sərgisində neft mövzusunu nümayiş edilmiş variantını, yeddi qadın və bir kişi geyimində həll etmişdir. Görünüşdə neft və geyim, bir-birinə tamamilə uzaq olan mövzulardır.

Amma tamlıqla uzaq olan mövzular arasında uyğunluq tapmaq, neft mövzusuna aid olan seçimlərin geyim mədəniyyəti elementinə çevirərək, onların maraqlı həllini vermək baxımından bu birləşmə müəllifin uğuru kimi adlandırılmaqdadır. N.Yunusovun 2006-cı ildə təqdim etdiyi müqayisəli "Milli geyim müasir variantda" eskizləri silsiləsində müəllif qədim milli geyim elementlərinin müasir variantda transformasiyasının orijinal və özünəməxsus həll etməyə nail olmuşdur. 2006-cı ilin sərgisinə əsasən gənc qadınlar üçün nəzərdə tutulan, elementlər zəngin modellərdir.

Ölkəmizin peşəkar mütəxəssisləri arasında Leyla Əhmədovanın özünəməxsus mövqeyi vardır. Onun hazırladığı kolleksiyalar içərisində səhrada qar adlı on altı geyimdən ibarət sərgisi, modellərin maraqlı həlli, forma və ölçülərin həqiqiliyi ilə seçilir. O, bu sərgi ilə modada, o cümlədən Tbilisi şəhərində çıxış etmişdir. Onun üslubu və yaradıcılığı müasir ölkəmizin dəb sahəsində maraqlı hadisə kimi

qarşılanmışdır. Səbinənin hazırladığı Azərbaycan nağılı sərgisi altı formadan ibarətdir. İstənilən müəyyən mövzuya həsr edilmişdi: Xalça tarixi, Xəzərin şahzadəsi, Cənnət bağı, Quşlar, Qobelen sərgisi və Vağzalı blokları mövzunun həlli və forma yaradıcılığı sahəsində aparılan axtarışların uğurlu nəticəsi kimi dəyərləndirilir. Onun Azərbaycan nağılı sərgisi, milli geyimlər əsasında hazırlanmışdır. O, modellərini şərqlə qərbin qarışığı əsasında qurmuşdur. O, yaradıcılığında sübut etmişdir ki, geyim mədəniyyəti uyğun şəkildə fərqli xalqların geyim mədəniyyəti ilə birləşə bilər. Səbinə modellərində xalq üslubu ilə müasirliyin birləşməsini tapa bilmiş, maraqlı modellərlə çıxış etmişdir. O, müasir geyimlərdə milli tikmələrdən, qızılı saplarla tikilən buta naxışlarından istifadə etmişdir. O, 2000-ci ildə Londonda keçirilən yüksək dəb sərgisində bu kolleksiyası ilə çıxış etmişdir.

Modelyerin "Xalça tarixi" bloku isə, 2003-cü ildə Moskvada Vyaçeslav Zaytsevin moda evində qeyd olunan professional rəssam modelyerlərin ənənəvi yarışmasında iştirak etmiş və yüksək böyük mükafata layiq görülmüşdü. O, "qızıl heykəlcik"lə təltif edilmişdi.

Gənc modelyerlərdən M. Məsməliyevanın hazırladığı şəbəkə nümunəsi yeddi modeldən ibarət olub, hazır geyim üslubunda hazırlanmışdır. Bu geyimlər müxtəlif rəngli saya parçadan ön tərəfi dizdən yuxarı, arxa hissəsi topuqdan yuxarıya qədər uzunluqda, qolları qanad şəklində kəsilmiş və gödəkcə ilə tamamlanmışdır.

Geyimin ön hissəsi qızılı rəngli lentlərlə bəzədilmiş nəbatı bəzəklərlə zəngin tərtib edilmişdi. Modelyer nəfis görünüşlü bu paltarlarda nazik materialdan istifadə etməklə onların zahiri görünüşlərində yüngül rahatlığa nail olunmuşdu.

Şəhla Qəhrəmanova isə öz yaradıcılığında daha çox milli bəzəklərdən istifadə edərək təbii və baxımlı modellər yaratmağa müvəffəq olmuşdur. Onun 2002-ci ildə təklif etdiyi qara rəngli qarışıq geyimləri özünə məxsus həlli ilə yadda qalır. Modelyer biser tipli muncuqlarla, xalçalarda təsadüf edilən və "göl" adlanan ornamental motivi

paltarın kürək hissəsində yerləşdirməklə, bütünlükdə onun maraqlı baxılmasını təmin etmişdir.

Milli bəzəklərin belə gözlənilməz həlli, geyimə zəngin sadəlik gətirmişdir. 2002-ci ildə Odessada keçirilən ilin fəsillərinə aid dəb müsabiqəsində hazır geyim nominasiyasında, özünün təbii kolleksiyası ilə çıxış edən Zemfira Qurbanova qızıl əlli usta adına layiq görülmüşdü.

Modelyer Kübra Nəbiyevanın gənclər üçün işlədiyi sərgi isə avanqard üslubda həll edilmişdi. Modelyer parçalardan istifadə etməklə, maraqlı uyarlıq əldə etmişdir. Modelyer kostyumlarında bayıra çıxarılan ciblərdən, sapları "açılan" kəmərlərdən, "saçaqlı" bandana və kapyuşonlardan bacarıqla istifadə edərək, onları iri sancaqlar və metal düymələrlə tamamlayır.

Bu detallar modellərin yerinə yetirildiyi üslubunu tamamlayaraq, onların bitkin baxılmasını təmin edir. 2004-cü ildə Moskvada Modalar Assosiasiyasının təşəbbüsü ilə keçirilən ilin geyimi müsabiqənin liderləri kimi Nailə Quliyeva və Samirə Hüseynovanın da adı var idi. O, əsasən əl ilə toxunma paltarların modelləşdirilməsi ilə məşğuldur. Onun geyim modellərindən modern üslubu özünü açıq formada göstərilir.

Samirə Hüseynova çox zaman ipəkdən istifadə edirdi. Bu geyimlərdə daha çox milli elementlərə yer verilmişdir. Modelyer Samirə Rəhimovanın modellərinin çoxu hazır geyim üslubunda işlənmiş, 1960 illərin kəsiminin yeni üslubda yayılması əsasında qurulmuşdu. Bu geyimlər dizdən yuxarı, bel xətti, daha yuxarı qaldırılmış, ətəklər isə geniş həll edilmişdi.

Modelyer öz modellərində muncuqlarla işlənmiş naxışlara xüsusi ilə geniş yer verirdi. O, daha çox çəhrayı və açıq qum rəngli muncuqlardan istifadə edirdi. Hüseynova Pərvin sirli Qobustan sərgisi ilə çıxış edir. Onun Qobustan təsvirlərini modelin kölgəsində və bəzək tərtibatında istifadə edən müəllif, maraqlı və uğurlu təsvir yaratmışdır. Burada hər şey düşünülmüş, fərqli detallardan yerində istifadə edilmiş, paçanın rəngi və keyfiyyət uyğunluğu düzgün qurulmuşdu.

Modellərin qollarındakı biləklik və sarğılar, ayaqlarındakı bağlamalar, parça üzərindəki tətbiqlər bütövlükdə Qobustan təsvirin həllinə və onun ruhunun çatdırılmasına xidmət edir. Gənc modelyer Aygün Əliyeva özünün Yapon təsvirləri adlı sərgisini təqdim etmişdir. Beş modeldən ibarət bu sərgidə yapon geyiminin yeni variantı göstərilmişdi. Modellərin hər birində milli yapon geyiminin müasir üslubu verilmişdi.

Ağ, qırmızı və qara rənglərin mümkün olan bir çox üsullarından istifadə edən mütəxəssis, öz modellərində yapon geyimlərinin quruluş formasını saxlamaqla, onu daha müasir sahədə işləmiş, vacib simvolları geyimin xarakterinə uyğun şəkildə həll edə bilmişdir.

NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR

Məlum olduğu kimi, bəzi ölkələrdə moda kimi adlandırılan dəb bir inkişaf mərhələsində dayanmamış, müxtəlif əsrlərdə inkişaf edərək indiki inkişaf mərhələsinə gəlib çıxmışdır.

XIX-XX əsrlərin qovşağında yaranmış modern üslub özünün ilkin təzahürlərini geyim sahəsində də göstərmişdir. Belə ki, dəb özü də incəsənətin ayrılmaz tərkib hissəsi olduğundan dəbdə modern üslubun təsir mexanizmi, eləcə də xarakterik xüsusiyyətləri əhatəli izah tələb edir.

Digər sahələrdə olduğu kimi, geyim sənayesində də tətbiq edilən modern üslubun əsas mahiyyəti başlanğıca və təbiətə istinad olunmasıdır. Belə ki, həmin dövrlərin modern üslubunda hazırlanmış geyimlərdə təsvir olunan kəpənək obrazı buna əyani misal ola bilər. Kəpənək obrazının qadın geyimlərinə gətirilməsində əsas məqsəd qadının gözəllik və ətirli çiçəklərin zərifliyini nümayiş etdirən varlıq olmalarını göstərmək idi.

Müasir dövrdə modern üslub üçün xarakterik olan əsas xüsusiyyətlər zəriflik və incəlik, eləcə də rəvan xətlər, çiçək printləri və incə çalarlardır. Bütün bunlarla yanaşı, modern üslubun əsas xüsusiyyətlərinə bal, lakin həddindən artıq olmayan dekoru da aid etmək yerinə düşər.

Müasir dövrdə modern üslubda tikilən libaslar əvvəlki paltarların təkrarı olmasa da, tikiliş formasına və leqallarına görə modern üsluba xas olduğunu bildirir. Müasir dövrdə dizaynerlərin əksəriyyəti modern üslubun qeyri-adiliyini hazırladıqları libaslarda nümayiş etdirməyə çalışırlar. Bu tip dizaynerlərə misal olaraq Kristian Lakruanı, Pradı və eləcə də Anna Suini xüsusilə vurğulayırıq.

Dediyimiz kimi peşəkar dizaynerlər öz əsərlərində düzgün formalarda uzlaşma və həmçinin də xətlərin ifadəli qeyri-dürüstlüyündən istifadələri ilə seçilir. Son

dövrərdə isə dizaynerlər daha çox "ar-nuvo" üslubunda nəbatət ornamentləri üzərində fokslandılar.

Müasir dövrdə dizaynerlər əksər hallarda əvvəlki dövrlərin modern üslubundan da ilhamlanmağa çalışırlar. Lakin bütün bu fonlar müqabilində modern üslubda yenə də rəvan xətlər, təbiətə və onun çiçək və kəpənəklərinə müraciət, zəriflik öz aktuallığını qoruyub saxlayır. Bu baxımdan da modelyerlər qadın fiqurasını kəpənəklərin əsrarəngiz gözəlliyi ilə oxşarlığı şəklində verməyə çalışırlar. Bunun üçün isə modelyerlər xeyli sayda dekorlardan və digər aksesuarlardan istifadə edirlər.

Dissertasiya işinin əhatəli təhlili nəticəsində məlum olmuşdur ki, modern üslub digər üslublardan müxtəlif fərqləri ilə seçilir. Həmin fərqlər aşağıdakılardan ibarətdir:

Digər üslublardan fərqli olaraq modern üslubda bükük və rəvan əyrlərdən istifadə olunurdu; Özündən əvvəlki üslublarda istifadə olunan dübucaqlı xətlər həmin dövrdə olan müxtəlif bitkilərin formalarına uyğun xətlərlə əvəz edilmişdir;

Modern üslub özünün həssas əyrləri ilə seçilirdi; Modern üslubda assimetriya və mürəkkəb naxışlara daha çox yer verilirdi; Modern üslubda daha çox ornamentalizmə meyllilik müşahidə olunurdu.

Modern üslub getdikcə inkişaf etdikcə zərif və rəvan büküklər "s" hərfinə bənzər büküklərlə əvəz olunmaqla dizayna yeni rəng çaları qatırdı. Modern üslubun digər bir əsas xüsusiyyəti isə sarmaşılq üslubun ana xəttini yəni leytmotivini təşkil etməsi idi.

Modernizmin yaradıcıları öz əsərlərində fərdi bədii üsullardan istifadə etməklə dekorativlik, ornamentallıq və asimmetriya kimi prinsiplərdən istifadəni əsas götürürdülər. Geyim sahəsində modern üslubun formalaşması artıq dəb anlayışının əsilzadə statusundan çıxaraq hər kəs tərəfindən istifadə olunmasına gətirib çıxartmışdır.

Modern üslub incəsənətdə fenomen sayılmaqla əvvəlki dövrlərin heç bir üslubuna bənzəmirdi. Geyimdə modern üslubun tətbiq edilməsi geyimdə bəzi nüansları

sıxışdırıb aradan çıxartdı. Belə ki, modern üslubun tətbiq edilməsi ilə təmtəraqlı libaslar və geyimdəki mürəkkəb obrazlar erası sona çatmış oldu.

Seçilmiş model asanlıqla gündəlik həyatda müxtəlif birləşmələrdə birləşdirilə bilər. İstifadəsi rahat və asandır və cəsarətli və orijinal gənclər üçün idealdır. Bu iş pop-art geyimləri toplusunu yaratmağa başlaya bilər. Bu forma cəsarətli və ifadəli, sərgüzəşt üçün həvəs və gəncliyin üsyankar ruhunu vurğulayacaqdır.

**Modern üslubunun analizi və onun müasir geyimin layihələndirilməsində
tətbiqi**

XÜLASƏ

Dissertasiya işi 3 fəsil, 7 yarım fəsil, nəticə və ədəbiyyat siyahısı ilə birlikdə 79 səhifə həcmindədir.

Dissertasiyanın giriş hissəsində mövzunun aktuallığı, öyrənilmə vəziyyəti, tədqiqatın obyekti, məqsəd və vəzifələri, elmi yeniliyi və quruluşu kimi aspektlərə toxunulmuşdur. Mövzunun aktuallığında modern üslubun yaranma tarixi, onun kriteriyaları və yaranmasından bəhs olunmuşdur. Mövzunun öyrənilmə vəzifəsində mövzunun öyrənilməsi üçün müraciət olunan ədəbiyyatlardan və onun dissertasiyaya tədqiqindən bəhs olunmuşdur. Tədqiqat işinin tədqiqi işin predmetinin əsasında “modern” üslubun xarakterik xüsusiyyətlərinin təhlili dayanır. İşin elmi yeniliyində modern üslubun xarakterik xüsusiyyətlərindən, ölkəmizdə və dünyada bu üslubun tətbiqindən bəhs olunmuşdur.

Dissertasiyanın I fəslində Modern üslubun yaranma tarixi və xarakterik üsullarından bəhs olunmuşdur. Fəsildə Avropa ölkələrində modern üslubun yayılması və meydana gəlməsi problemlərinə toxunulmuşdur. Bölmədə həm də modern üslubda üslubun özünə xas olan dəb anlayışının meydana gəlməsindən və onun xarakteristikalarında qeyd olunmuşdur.

Dissertasiyanın ikinci fəslində modern üslubun xarakterik xüsusiyyətlərinin təhslinindən, geyimlərin bədii üstetikasında və üslubun tətbiq prinsiplərindən bəhs

olunmuşdur. Bu paraqrafda qadın geyimlərinin layihələndirilməsindən və sahə üzrə dövrün modelyerlərindən bəhs olunmuşdur

Dissertasiyanın üçüncü fəslində müasir geyimlərin layihələndirilməsində modern üslubun təkmilləşdirilməsi istiqamətlərindən, müasir geyimlərdə modern üslubun tətbiqi, obrazlardan, ornomentlərdən və onların istiqamətlərindən bəhs olunmuşdur. Dissertasiyanın bu fəsilində Azərbaycanda müasir geyimlərin layihələndirilməsində “modern” üslubun tətbiqinin təkmilləşdirilməsi istiqamətlərindən danışılmışdır.

Nəticə bölməsi isə ümumilikdə dissertasiyanın yekununda tədqiqat işi təhlil olunarkən təkliflər də, nümayiş etdirməkdədir.

**Анализ стиля модерн и его применение в современном
проектировании одежды**

РЕЗЮМЕ

Диссертация состоит из 3 глав, 7 разделов, результатов и 79 страниц библиографии.

Вводный параграф диссертации затрагивает такие аспекты, как актуальность темы, состояние исследования, объект исследования, цели и задачи, научные инновации и структура. Актуальность темы затрагивает историю современного стиля, его критерии и случаи становления. В задаче изучения темы обсуждалась литература, использованная для изучения темы, и ее исследования для диссертации. Научно-исследовательская работа основана на анализе характеристик «современного» стиля. В научной новизне работы обсуждаются характерные черты современного стиля, применение этого стиля в нашей стране и в мире.

Первая глава диссертации посвящена истории и характерным методам современного стиля. Глава посвящена распространению и появлению современного стиля в западных странах. В главе также отмечается появление концепции моды в современном стиле и ее характеристики.

Вторая глава диссертации посвящена воспитанию характерных черт современного стиля, художественной эстетики одежды и принципов применения стиля. Глава посвящена дизайну женской одежды и модным дизайнерам того времени

В третьей главе диссертации рассматриваются направления совершенствования современного стиля в дизайне современной одежды,

применения современного стиля в современной одежде, изображения, орнаменты и их направления. В этой главе диссертации обсуждаются направления совершенствования применения «современного» стиля в дизайне современной одежды в Азербайджане.

В разделе результатов описаны общие предложения, полученные в ходе анализа диссертации в конце диссертации.

Analysis of modern style and its application in the design of modern clothing

SUMMARY

The dissertation consists of 3 chapters, 7 semi-chapters, results and 79 pages of bibliography.

The introductory part of the dissertation touches on such aspects as the relevance of the topic, the state of study, the object of research, goals and objectives, scientific innovation and structure. The topicality of the topic touches on the history of modern style, its criteria and cases of formation. In the task of studying the topic, the literature applied for the study of the topic and its research for the dissertation were discussed. The research work is based on the analysis of the characteristics of the "modern" style. The scientific novelty of the work discusses the characteristic features of the modern style, the application of this style in our country and in the world.

The first chapter of the dissertation deals with the history and characteristic methods of the Modern style. The chapter deals with the spread and emergence of modern style in European countries. The chapter also discusses the emergence of the concept of fashion in modern style and its characteristics.

The second chapter of the dissertation deals with the education of the characteristic features of modern style, artistic aesthetics of clothes and the principles of application of style. The chapter deals with the design of women's clothing and fashion designers of the time

The third chapter of the dissertation deals with the directions of improving the modern style in the design of modern clothes, the application of modern style in modern clothes, images, ornaments and their directions. In this chapter of the

dissertation, the directions of improving the application of "modern" style in the design of modern clothing in Azerbaijan are discussed.

The conclusion section generally demonstrates the suggestions obtained during the analysis of the dissertation at the end of the dissertation

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

Azərbaycan dilində:

1. Əfəndiyev Rasim. Azərbaycan bədii sənətkarlığı dünya muzeylərində. Bakı: Işıq, 1980.
2. Əfəndiyev Rasim. Azərbaycan el sənəti. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1971.
3. Əfəndiyev Rasim. Azərbaycan maddi mədəniyyət nümunələri. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1960.
4. R.Əfəndiyev, S.S.Dünyamalıyeva. Azərbaycan geyimləri. Bakı: Azərbaycan Nəşriyyatı, 1997
5. Paşayev B.S. Parça və geyim məmulatlarının bədii layihələndirilməsi. Bakı: Təhsil, 2004
6. Dünyamalıyeva S.S. Azərbaycan geyimlərinin bədii – dekorativ xüsusiyyətləri. Bakı: Elm, 2013.
7. Dünyamalıyeva S.S. Moda tarixi və dünya xalqlarının milli geyimləri. Bakı: Təfəkkür, 2013.

Rus dilində:

8. Агамалиева Е.Ч. Использование народного творчества в формировании современного костюма, Баку: Изд. Аз.ГЭУ, 2006.
9. Андреева И.А. Массовая мода и техническая эстетика. Жур. «Техническая эстетика», Москва, 1985.
10. Барташевич А.А. Основы художественного конструирования. Учебник для вузов. Минск: Высшая шк., 1984.
11. Блок М.И. Апология или ремесло историка. Москва: Изд. ГАВУ, 1986.
12. Богатырев П.Г. Вопросы теории народного искусства. Москва: Изд. «Легпром», 1981.

13. Варламов Г.Г., Струков О.Д. Элементы художественного конструирования и технической эстетики. Москва: Сов. Радио, 1980.
14. Горина Г.С. Народные традиции в моделировании одежды. Москва: Изд. Легпромиздат, 1994.
15. Гофман А.В. Новая теория моды и модного поведения. Москва: Изд. Питер 2004.
16. Дмитрук А.Г. По законам красоты: О дизайнерском творчестве. Киев: Мистецтво, 1985.
17. Ермилова В.В., Ермилова Д.Ю. Моделирование и художественное оформление одежды. Москва: Изд. Академия, 2001.
18. Зомбарт В.А., Народное хозяйство и мода. Москва: Изд. СПб., 1994.
19. Каминская Н.М. История костюма. Москва: Изд. Легкая индустрия, 1977.
20. Кибалова Л., Гербенкова О., Ламарова М., Иллюстрированная энциклопедия моды. Прага: Изд. Артия, 1986.
21. Ключарев А.И. Несколько замечаний о современных модах в одежде. Москва: Изд. Легпром., 1981.
22. Любимова Т.Е. Мода и ценность. Москва: Изд. Легпром., 1983.
23. Мамедова Л.Г. Цветовая гармония в создании костюма. Баку: Изд. Аз.ГЭУ, 2004.
24. Мамедова Л.Г. Агамалиева Е.Ч. Стильный образ единое гармоничное целое. Баку: Изд. Аз.ГЭУ, 2004.
25. Мода и стиль. Современная энциклопедия. Москва: Изд. Аванта+, 2002.

İngilis dilində:

26. Daniel James Cool. "The History of Modern Fashion: From 1850". Hardcover. 2015
27. Mary Gehlhar. "The Fashion Designer Survival Guide". Hardcover. 2017

28. Alicia Drake. "The Beautiful Fall: Lagerfeld, Saint Laurent, and Glorius Exceeds in 1970s in Paris". Hardcover. 2016
29. Roland Barthes. "The Fashion System". Hardcover. 2nd Edition. 2018

Internet resursları:

30. www.heydaraliyevcenter.az
31. www.azertag.az
32. www.lent.az
33. www.az.trend.az
34. www.modern.az
35. www.ulkr.wordpress.com
36. www.azeri.ru

ƏLAVƏLƏR

Şəkil 1. Tarixi nyu-luk üslubunun əsasında formalaşmış müasir geyim dəsti

Şəkil 2. 1912-ci illərin modern üslubunda qadın kostyumu

Şəkil 3. Modern üslubunda qadın kostyum nümunəsi

Şəkil 4. Romantik formalı eleqant qadın geyimi

Şəkil 5. K. Şanelin klassik qadın kostyumu

Şəkil 6. K. Şanelin modern qadın kostyumu

Şəkil 7. Azərbaycanın milli geyimləri

Şəkil 8. XIX əsrdə Azərbaycanın milli geyimi

**Şəkil 9. “Müasir dəbdə Azərbaycan cazibəsi” adlı layihə çərçivəsində tanınmış
İtalyan dizayneri Renato Balestranın geyim kolleksiyasının nümayişi**